

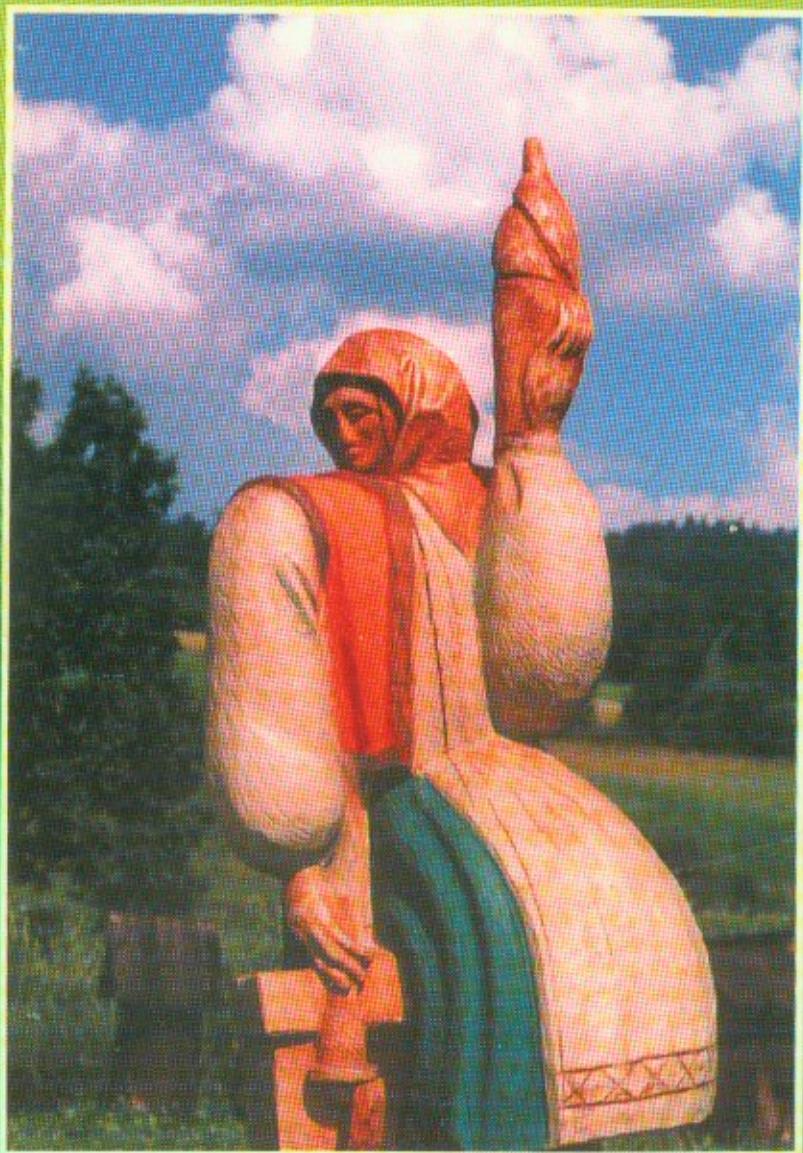
ЗАГОРОДА

Музейне Товариство в Зиндранові
№ 3(22) 1999

Towarzystwo Muzealne w Zyndranowej

Zahoroda

ISBN 83-87282-59-6

Загорода

КУЛЬТУРА, ІСТОРІЯ І ПАМЯТКИ
ЛЕМКІВ В ПОЛЬЩІ

Осінь - В. Мадзелян

Zahoroda

KULTURA, HISTORIA I ZABYTKI
LEMKÓW W POLSCE

Fot. na okładce: przód - Nadia Nahwowska-Szkymba w stroju.
tył - rzeźba Iwana Merdaka w zbiorach Muzeum w Zyndranowej.

ЩИРА - КРАСНА ПОДЯКА

За дары - поміч на музейний квартальник „Загорода” - на існування і розвиток музею – скансену і інших памяток нашої культури в Музейні Загороді:

Николай Курдила і Колегы зо Щечина	- 50 зл
Григорий Пецух з Закопаного	- 30 зл
Володимир Марчак з Сянока	- 50 зл
Ярослав Воргач і Родина з Криниці	- 50 зл
Еля Мельник з Канади з родинов з Мокрого	- 50 зл
Владислав Донський США	- 25 дол. амер.
Парафя Православна з Лігниці	- 60 зл
Zdzisław Grad z Warszawy	- 50 zł

Вшиткым жертводавцям за дары грошовы і іншы памяткы
нашой культуры

Велике Боже заплат !

Рада Музейного Товариства

ДОРОГИ ЧИТАЧИ КВАРТАЛЬНИКА „ЗАГОРОДА”

Зас витамеся з Вами Дорогы читачы музейного квартальника “Загорода” нр. 3/99. За нами Музейне Свято “Од Русаль до Яна”, яке перешло гарді того року. Пишут о святі нашы дописуваче, любытеле і Свята і Музею. Через 3 місяці од выданя Загороды нич ся не змінило дуже ани в музею, ани в редакції. Доля музею без змін, без естату і без жадной опіки власти. Міністерство Культуры приділило обіцяну поміч на імпрезу музейного свята. Іншой помочи од никого не было.

Не хцеме нарікати, але повіджме сой правду, же за мало дописів до редакцій “Загороды” од читачів. Вшытки гварят, жё мame так дуже вченых Лемків, молодой інтелігенції, магістрів, докторів і ріжных специальности, а нес дуже кому писати о наші історії, о гнеснім жытю. Бо выстарчit дашто записати од родичів, од сусідів, знайомых о выгнаню в 1947 р. о дальшім жытю і іншы жытъово – історичны темы.

Барз добры внескы і жыччина Мирославы Хомяк о “Загородци” для діточок. Але никто з учителів нич не пише до “Загороды” о “Загородци”. Ци сами мame дашто здумувати?

Єст в листах до редакції пару питань, хто єст головным редактором “Загороды”? Даєме о тім коротку одповід і поясненя. Ци так важный єст редактор яко єдна особа. Загороду редагує Рада Музейного Товариства, а то шыршиy колектив, який консультує, радит і помогает в видаваню квартальника до друку. Лем оператся на материялах дописувачів.

Сут пляны і заміри, же од нового 2000 року буде одповідальний редактор "Загороды", як далше квартальник буде ся видавати. Бо вшытко в гнеснім жытю залежне од фінансів.

Думаме видати історичны календарь на 2000 років, як лем будут фонды. Отже просиме, поможте в редагуванню квартальніка. Пиште, присилайте матеріалы, документы, знимкы.

Вшыткым, котры помагают "Загороді", хто пише, красно щиро дякуєме.

І на конец повіджме, же до ред. колегії належат активны дописуваче "Загороды" од нас з Польщі – Гриц Бованко, Ярослав Зволінскій, Николай Габла, Мирослава Хомяк.

З Украіны - Дмитро Солинко, Петро Когут, Ярослав Швягла, Іван Мердак

В музею того літо было барз дуже туристів і з краю і заграницьких. А дос дуже автобусів з Чехії і Словакії военних ветеранів.

Редакция

Спростування

В Загороді нр. 2/99 вкралися помилкы

- 1) На стр. 2 в місци подяки за поміч мыльно вписано, же голова Комітету будовы памятника Никифора в Криниці – Іван Терефенко з Канады - ма быти Михайло Маркович з Німеччини.
- 2) На стр. 44 "Молитва Лемків" не вписано авторкы твору, якый написала і декламувала на Конгресі Світовой Федерацыі Лемків во Львові – Катерина Русин.

За вказаны помилкы Редакция барз перепрашат.

РУСАЛЯ В ЗИНДРАНОВІ

На сегорічне вже осьме Музейне свято Лемківської традиції на пограничу культур "Від Русаля до Івана" в Зиндранову виїхали зі Львова 25 червня члени правління Ф.Д.Л, співочий гурт "Шовкова Косиця" та з Чернівець родина Лемка Ярослава Кобеля, а всього двадцять чоловік. В Зиндранові нас тепло приняли та розмістили у готелях в Тильові і Зиндранові.

В суботу 26 червня привезли зі шпиталю в Кросні голову Музейной Ради Федора Гоча де знаходився на лікуванні після зламання ноги.

В другій половині дня співочий гурт "Шовкова Косиця" виступив в Дуклі на другому загально-польському фестивалі обрядових пісень де виконав низку українських і лемківських народних пісень. Присутні тепло вітали "Шовкову Косицю", а журі нагородило дипломом і призом.

О 17-тій годині в музейній світлиці відбулась нарада працівників культури Лемків з рідних країн та представників воєводської і районної влади. Присутні обмінялись думками про стан та перспективу розвитку лемківської культури в країнах де живуть та накреслили плян співпраці і спільніх заходів на майбутнє.

Вечером біля вогнища над річкою Панною гості забавлялись до пізної ночі.

В неділю 27-го червня о 9-тій годині в церкві св. Миколая декан о. В. Галчик в асисті духовенства з Польщі та Словаччини відслужив урочисту літургію і молебен на цминтарі за померлих Лемків.

О 14-тій годині як і було заплянувано відбулось офіційне відкриття св'ята. Гостей і художні колективи з Польщі, України та Словаччини витали: голова Музейної Ради Федір Гоч та його заступник Євгеній Дзядош.

Першою з концертною програмою виступила "Лемковина" з Білянки яка була тепло принята. Другим виступив "Маковицький Голос" зо Свидника зі Словаччини з дуже цікавою програмою пісень пряшівського краю.

"Шовкова Косиця" виконала українські та лемківські народні пісні які тепло прийняли присутні.

Солістка з Ізраїлю Самела виконала декілька пісень про генацид єврейського народу фашистами. Закінчала концертну програму польська співачо-музикальна капеля з Ясла. Виступи художніх

Rusala в Зиндранові

колективів переплітались лемківським гумором у виконані Василя Шкимби і Івана Дзядика.

Після виступу "Шовкової Косиці" відбулось урочисте вітання ювіляра Федора Гоча з нагоди 70-ти річчя. Від ФДЛ вітали та вручиали сувеніри голова Ярослав Швагла, Петро Когут, Ярослав Дуда, Михайло Костик і Дмитро Солинко. Зі Словаччини ювіляра вітали директор українського музею у Свиднику Мирослав Сополига, військового там же Йосип Родак, від Архієпископа Адама о. В. Галчик, від музею в Кросні Здзіслав Гіль, від Стоваришиня Лемків в Лігниці Іван Дзядик, Михайло Сандович, Олена Дуць-Файфер, донька Зиндранівського учителя Зоня Байко з Одесси та інші.

Концертну програму закінчила "Шовкова Косиця" піснею "Гори наше Карпати" та многая літа ювіляру. Богато ще теплих слів було сказано Федору Гочу і на урочистому прийомі.

Задовго до Русала працював в Зиндранові різбярсько-малярський пленер. Видатні митці з України Іван Мердак з Тернополя і Дмитро Солинко зі Львова виконали для музею дуже цікаві різьби і картини карпатського пейзажу.

В святі "Від Русала до Івана" брали участь гости з Польщі, України, Словаччини, Канади, Австралії і Ізраїлю. Свято обслуговувало краківське телебачення, радіо та кореспонденти численних газет.

Традиційне Лемківське Свято "Від Русала до Івана" в Зиндранові на два дні стало місцем зустрічі розкинутих по світу Лемків та сприяло укріplення дружніх відносин між Польщею та Україною.

Petro Kogut

ЛЮБИ ЛЕМКІВЩИНУ

*Люби Лемківщину, як сонце,
Гори, квіти і воду,
В радісні дні і лиху годину
Люби свою Лемківщину.*

Я. Лемко

Минулой суботи і неділі в Зиндранові біля Дуклі (Польща) відбулося 8-ме Музейне свято Лемківської традиції "На пограничу культур". Це лемківське свято є традиційним і воно проходить під назвою "Од Русаль до Яна".

Зелені гори, чиста вода, свіже гірське повітря вітали гостей зі Львова, Самбора, Калуша, Польщі, Словаччини, Ізраїля, Німеччини, Канади, США.

Звучить лемківський гімн "Гори наше". На сцені – члени музейного товариства в Зиндранові, гміні з Дуклі. Їх виступи – вітання урочисті, по-святковому вони витають гостей, жителів навколошніх сіл з початком свята. Поздоровлення від воєводи Ряшова Збігнєва Шечкося зачитали представник уряду Ірина Козілтоц. Особливо велично звучало слово-вітання Музею-Скансена Федора Гоча.

На території музею є пам'ятник жертвам концтабору Явожно та полеглим воїнам під час війни на Дукельському перевалі, до підніжжів яких організатори та гости свята піднесли букети квітів.

У цей же день для оглядин була відкрита виставка лемківських різьбярів, творів малярства, одягу, художньої літератури на лемківську тематику, огляд музейних експонатів.

Цікаво в той же день проходила конференція діячів культури, яким були вручені членські посвідчення. Такі ж посвідчення були врученні почесним гостям.

До пізньої ночі на березі річки Панна горіла ватра, лунали пісні, ігри, тривали бесіди...

Другого дня, у неділю священник із Криниці відправив у церкві святочну Літургію, а потім на цвинтарі – службу за всіх померлих.

„Голос Маковиці” зо Свидника

Цікавою була концертна програма. Художні колективи зі Львова, Польщі, Словаччини показали високу майстеркість у виконані лемківських пісень, танців, говірок, анекдотів тощо.

Два дні культурну програму висвітлювали кореспонденти радіо, телебачення з Krakova, представники преси. Атмосфера свята була радісною, душевною, цікавою. Скрізь було чути пісні рідного краю, вітання, обнімання, спогади про зустріч на рідній землі.

Учасники свята зі слізами на очах прощалися з друзями, рідним краєм.

Особлива подяка звучала на адресу фундатора музею Федора Гоча, якому було вручено грамоти, подарунки, адже він у цей день - ювіляр. Йому - сімдесят. Але не даш стільки літ, бо він - повен сили, енергії, творчих задумів. Гості свята бажали йому здоров'я, щастя, співали многая і благая літа за справу збереження і розвиток культури Лемків.

Зиндрanova запрошує відвідати Музей лемківської культури. До зустрічі на дев'ятому святі.

Так писав о святі Петро Осюрак - член товариства „Лемківщина” в „Дзвонах Самбора” з 3. 07. 99р.

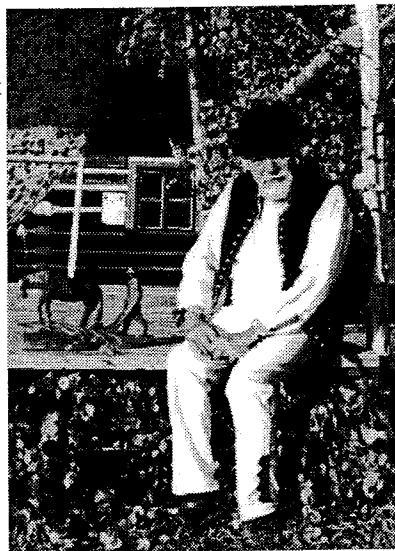
РУСАЛЯ

Сонце світило ясно
вітер колисав ліс
в Зиндранові свято
Лемківське Русаля ніс.
Лемки з Польщі, України,
Словакії і Канаді тіж
пришли на спітканя
З краянами ту зас.
Огниско горіло до рана
співали, жартували
стари, молоди
і діточки тіж.
Молилися в церкви і на цмонтери
за тих што юж не знами
але чест і совіт лемки
зберегли про нас.
То не лем свято Русаля
а і ювілей Федора Гоча
ход йому сімдесят
але він сильний духом і крас.
Ювіляра тепло витали
здоровя, щесця
і довгих літ житя
от души і серця желали.
Юш давно заціло сонце
і зишов місяць крас
слези пращаня але і віра
же за рік будеме ту зас

П. Лем

“KOLEJNY PLENER”

Iwan Merdak ze Lwowa przy swojej rzeźbie „Oracz”

Tym razem tylko czterech artystów z Ukrainy uczestniczyło w malarsko-rzeźbiarskim plenerze “Na pograniczu kultur” w Zydronowej. Jak już prawie jest od kilku lat, uczestnikami tej wyjątkowej artystycznej imprezy byli min: malarz Dymitr Solynko ze Lwowa, i rzeźbiarz Iwan Merdak z Tarnopola. Po raz drugi przyjechał na plener młody malarz a zarazem ceramik Walery Diordiak z Chustu na Ukrainie. Prawie każdego dnia wieczorem artyści, przy

ognisku lub przy gościnnej herbatce u Państwa Teodora i Marii Goczów, rozmawiali o sztuce i o najnowszej historii. Przy wspólnudzie uczestniczących w dyskusjach Polaków stwierdzano konieczność podejmowania wspólnych polsko-ukraińskich działań w sferze kultury. Właśnie to tradycyjne coroczne Święto Kultury Łemkowskiej o ”Od Rusal do Jana” w Zydronowej jest typową imprezą z pogranicza dwóch bratnich kultur. W skansenie w Zydronowej znajduje się w żydowskiej chacie stała ekspozycja judaików, zaś na festiwalowej scenie corocznie występują zespoły polskie, łemkowskie, ukraińskie, słowackie, cygańskie a także solowe żydowskie. Jeszcze w trakcie trwania pleneru można było podziwiać malarstkie i rzeźbiarskie dzieła poszczególnych artystów. Mnie osobiste szczególnie spodobał się portret żony gospodarza skan-

Dymitr Solynko w trakcie pracy nad portretem Marii Gocz

senu w Zydronowej – Marii Gocz wykonany przez Dymitra Solynkę oraz niewielka rzeźba w polichromowym drewnie autorstwa Iwana Merdaka. Jak będzie w przyszłym roku, zobaczymy.

Może któraś z powiatowych instytucji kultury pomoże łemkowskiemu muzeum w zorganizowaniu kolejnego pleneru. Po każdym plenerze pozostają dzieła, które na zawsze wzbogacają ekspozycję tej unikalnej społecznej placówki muzealnej. Są to bardzo namacalne, utrwalone na płótnie lub w drewnie, ślady pobytu artystów w Zydronowej. Za kilka lat można by było utworzyć w tym muzeum galerię sztuki ”z pogranicza kultur”...

12. 08. 1999 r. Krzysztof Kozik

КОГУТ ПЕТРО МИХАЙЛОВИЧ

Петро Когут

Народився 19 листопада 1919 року в селі Петруша Воля на Лемківщині. Батько Михайло та мати Олена належали до бідних селян. В родині був старший брат Василь, молодший Павло і наймолодша сестра Марія.

Початкову школу закінчив у рідному селі, кооперативні курси в 1935 році у Львові. Працював продавцем в кооперативі. А в 1938-39 роках робітником у Коросні.

Після окупації фашистською Німеччиною Польщі, подався до Львова і дав згоду працювати розвідником проті німецького фашизму.

Після відповідної підготовки, 15 грудня 1939 року, був відправлений на окуповану фашистами територію Польщі під прізвищем Петро Войтович для зв'язку з людьми, які вже працювали проти фашизму. Один, а то і два рази на місяць, переходити кордон на територію окуповану німцями для виконання завдання.

Серед розвідників, які давали цінні відомості про німецькі збройні сили, а особливо біля кордону Радянського союзу, були Поляки, Чеслава Завісляк офіцер війська польського, яка працювала в уряді генерал губернатора у Krakovі, та Даниїл Кіндзерський, колишній працівник Міністерства закордонних справ Польщі у Варшаві, Лемки – Гавриїл Левіцький в Ряшеві, Даниїл Левіцький і Микола Каплун в Кросні.

На весні 1940 року, переправив на окуповану територію в Кросно радіостанцію і радистку Антоніну, а на весну 1941 року радіостанцію та радистку Марію у Варшаву під опіку Даниїла Кіндзерського. Група розвідників передавала через радіостанцію дуже цінні відомості. З радіостанції в Кросні була надана шифровка про точну дату нападу Німеччини на Радянський Союз, друга після Зорге згідно архіву Міністерства Оборони СРСР.

Крім розвідувальної роботи, мав контакти з групами партизанів Лемків, Поляків та Радянськими воїнами, які вирвались з полону.

Після закінчення війни, до 15 травня 1962 року, працював у Львові у книжковій торгівлі на посадах від продавця до директора.

Заочно закінчив середню школу, а в 1951 році, юридичний факультет Львівського Державного університету ім. І. Франка, курси керівників працівників у Москві в 1956 році, а в 1962 році вчительський університет політичних наук у Львові.

З 15 травня 1962 року працює в системі іноземного туризму.

Одночасно особистим “хобі” була і є журналістика, а саме культура Лемків та громадська діяльність, яким присвятив все своє життя. Обирається заступником голови обласного товариства “Україна”, заступником голови обласного відділення Українського фонду культури, брав участь у симпозіумах та конференціях обласних і республіканських. Виїздив п'ять раз в США на запрошення “Лемко-Союзу” для участі у фестивалі лемківської пісні в Лемко-Парку. Громадська праця і журналістика сприяли контактам з Лемківськими організаціями за кордоном та публікації матеріалів в їхніх газетах і журналах.

За багаторічну активну громадську роботу 16 листопада 1979 року нагороджений “Почесною грамотою Президії Верховної Ради СРСР.”

За заслуги в розвитку співпраці з діаспорою, Указом Президії Верховної Ради Української РСР від 14 січня 1986 р. присвоєно почесне звання “Заслужений працівник культури Української РСР”.

За статтю “Лемковина з Польщі”, опубліковану в журналі “Соціалістична культура” (січень 1990 року) визнаний “Лауреатом року”.

Державним Комітетом України по туризму 15 квітня 1999 року нагороджений знаком “Почесний працівник туризму України”. Один з ініціаторів створення хорової капели “Лемковина”, заснування товариства “Лемківщина”, “Фундації дослідження Лемківщини”, будови лемківської церкви у Шевченківському Гаю.

Як учасник війни, нагороджений сімнадцятьма орденами і медалями.

Біля п'ятисот статей надруковано в газетах і журналах різних країн.

На Україні, в газетах: "Вільна Україна", "Вісті з України", "Ленінська молодь", "Слава Родини", в журналах: "Жовтень", "Культура життя", "Соціалістична культура", "Пост ім. Я. Галана", "Календарі Лемківщини".

В Росії: "Голос Родині".

В Польщі газети: "Руський голос", "Наше слово".

В Аргентині газета: "Рідний край".

В Югославії: "Нова Думка".

В Канаді: "Життя і Слово", "Наш Голос".

В США газети: "Карпатська Русь", "Українські вісті", "Правда", журнал "Карпати", "Лемко", "Свободное слово Руси", "Лемківщина", календарі: "Лемко Союзу". Статті підписані П. Когут, П. Когутов, П. Карпатський, П. Лем, П. Воля і П. Ластівка.

Про його участь у війні описано у книжках Іван Любашенко "Незримое сражение", Львів 1976 р, Вітольд Шимчик "На воєнному шляху", Жешув 1980 р. (Польща), Валентина Коломієць "Пройшов товариш всі бої і війни" Львів 1988 р., Дмитро Бедзик "Сполох", Київ 1983 р.

Основним завданням вважає зберегти перлину культури лемків на Україні та відродити релігійне і культурне життя на Лемківщині, сприяти дружбі між Польщею і Україною.

Ярослав Швягла

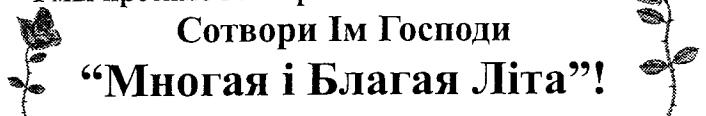
Петро Когут – високий Ювіляр – сын Лемківщини, од початку видавання Загороды єт сей симпатиком і кореспондентом. Уважаний членом Редколегії. Єт почесным членом Музейного Товариства. Отже до опису о Нім як Великім Ювілярю долуцаться з своіма щирими жычинями – Редакция "Загороды" і Рада Музейного Товариства.

Подібны витаня і жычиня для нашого Земляка Приятеля - славного різбаря - Андрея Сухорского – з Його кус меншим Ювілейом 70 – років.

І мы просиме з авторами:

Створи Ім Господи

"Многая і Благая Літа"!

O PIOTRZE KOGUCIE Z PIETRUSZEJ WOLI

Corocznie organizowane w Zydranowej łemkowskie święto "Od Rusal do Jana" stwarza okazję do poznania ciekawych ludzi. To tam, na terenie rezerwatu kultury łemkowskiej, utworzonym przez Teodora Gocza, bodajże pięć lat temu poznałem Piotra Koguta. Swym bogatym życiorysem, z wręcz sensacyjnymi wątkami z okresu II wojny światowej Piotr Kogut mógłby zupełnie swobodnie obdzielić kilku kombatantów.

Urodził się 19 listopada 1919 roku w Pietruszej Woli w powiecie krośnieńskim. W rodzinnej wsi ukończył szkołę podstawową. Później pogłębiał wiedzę na kursach spółdzielczych we Lwowie. Po zajęciu w 1939 r. Polski przez Niemców przeszedł przez "zieloną granicę" do Lwowa i rozpoczął swą wieloletnią wojnę z hitlerowcami.

Po kilkutygodniowym przeszkołeniu przez specjalistów z radzieckiego wywiadu, już jako Piotr Wójtowicz z fałszywymi dokumentami, również nielegalnie, przekroczył niemiecko-sowiecką granicę na Sanie. Jego zadaniem było zbieranie informacji o niemieckiej armii, o ruchach wrogich wojsk i o ich wyposażeniu oraz o fortyfikowaniu przez Niemców wschodniej granicy.

W pracy wywiadowczej pomagali Piotrowi Kogutowi m. in. Czesław Zawiślak z Krakowa (pracownik biura Generalnego Gubernatora H. Franke), inżynier Daniel Kindżarski z Warszawy (były pracownik Ministerstwa Spraw Zagranicznych) oraz bracia – Henryk i Daniel Lewiccy z Rzeszowa. Co najmniej raz w miesiącu pan Piotr przekraczał nielegalnie granicę wykonując różnorodne zadania. Za każdym razem groziła mu śmierć, a przedtem okrutne tortury na gestapo. W roku 1940 przeniósł radiostację i przyprowadził do Krosna radiotelegrafistkę Antoninę. Po 22 czerwca 1941 roku radiostacja ta została przetransportowana do Gorlic, skąd nadal przekazywane były informacje i meldunki dla Armii Czerwonej. W 1941 r. Piotr Kogut przetransportował następną radiostację wraz z radiotelegrafistką Marią. Tym razem aż do Warszawy, gdzie zaopiekował się nią Daniel Kindżarski. W czasie całej okupacji Piotr Kogut utrzymywał ciągłe kontakty z partyzantami polskimi i radzieckimi. Pomimo codziennego stałego zagrożenia jakimś cudem przeżył te kilka wojennych lat. Miał szczęście do ludzi, z którymi przyszło mu współpracować i którzy zawsze służyli mu pomocą. Cóż, pan Piotr zawsze był i nadal jest niezwykle sympatycznym i komunikatywnym człowiekiem. Już samo przekraczanie granicy na Sanie było czymś bardzo niebezpiecznym. A co dopiero zbieranie

Piotr Kogut na cmentarzu w Rzepniku

informacji i sporządzanie szkiców hitlerowskich umocnień dla Niemców był bardzo niebezpiecznym człowiekiem. Nic dziwnego, że za udział w wojnie z III Rzeszą odznaczono go siedemnastoma orderami i medalami. O wojennych losach Piotra Koguta przeczytać można w książkach: Witolda Szymczyka "Na wojennym szlaku", Walentyny Kołomyjec "Proszow towaryszy wsi boi i wijny", Iwana Lubaszenki "Niezrimoje strażenije", Dymitra Bedzyka "Społoch".

Po zakończeniu działań wojennych nasz bohater studiował prawo na Uniwersytecie Lwowskim, który ukończył w 1951 r. Zaś w 1956 podniósł swe kwalifikacje zawodowe na kursach dyrektorów przedsiębiorstw w Moskwie. Od maja 1962 roku zatrudniony jest w Przedsiębiorstwie "Inturist" we Lwowie. Oprócz pracy zawodowej zajmuje się dziennikarstwem oraz działalnością kulturalną. Już od kilkudziesięciu lat popularyzuje w prasie, radiu i telewizji historię i kulturę Łemków. Wielokrotnie Piotr Kogut był nagradzany i wyróżniany za działalność publicystyczną i pracę społeczną. Do tej pory opublikował ponad 500 artykułów i opracowań, przeważnie dotyczących kultury łemkowskiej. Teksty jego były drukowane m. in. w czasopismach ukraińskich: "Wilna Ukraina", "Lwowska Prawda", "Sława Rodiny", "Wisty z Ukrainy", w dziennikach: "Żowteń", "Kultura i życie", "Socjalistyczna kultura"; w Rosji w gazecie "Hołos Rodiny"; w Polsce w "Naszym słowie" i w "Ruskim hołosie" i w "Zahorodzie"; w

Rzepnik - krzyż na grobie dr Modesta Humeckiego

miecki miał dwór, stadninę koni, zaś w Krośnie był właścicielem kamienicy w Rynku. W latach 1883 – 1887 sprawował społecznie funkcję burmistrza miasta Krosna. Na cmentarzu w Rzepniku znajduje się kamienny nagrobek zwieńczony kamiennym krzyżem wystawiony na grobie dr M. Humeckiego przez kolejnego właściciela Rzepnika Michała Trąbę w 1906 r. Dwa lata temu w czerwcu odwiedziliśmy Rzepnik wraz z Piotrem Kogutem i Teodorem Goczem. Piotr był wzruszony. Wspominał swoje młodzieńcze lata spędzone w domu rodzinnym i w cerkwi w Rzepniku oraz w szkole w Pietruszej Woli. Był jednym z organizatorów Chóru Łemkowskiego we Lwowie, Towarzystwa Łemkowszczyzna oraz współorganizatorem i członkiem założycielem Fundacji Badań nad Łemkowszczyzną. Należy do grupy działaczy łemkowskich, którzy zrekonstruowali cerkiew z Kotani (Beskidy) na terenie lwowskiego skansenu. W wielu krajach Piotr Kogut posiada oddanych kolegów i przyjaciół. Poprzez swoją wieloletnią działalność popularyzacyjną utrwala i ratuje łemkowski folklor. Uważa, że Polacy, Łemkowie i Ukraińcy powinni żyć w zgodzie i swobodnie rozwijać swą narodową kulturę. Bo przecież wszyscy jesteśmy Bracią Słowianami. Mamy wiele wspólnego w historii i w kulturze. Dowodem tego jest Muzeum w Zyndranowej.

Krzysztof Pietrus

Czechosłowacji w "Nowym Życiu"; w Jugosławii w "Nowej Dumce"; w Kanadzie w "Życiu i Słowie" i w "Nowym Hołosie"; w Argentynie w "Ridnym Kraju"; w Stanach Zjednoczonych Ameryki Północnej w "Prawdzie", "Karpackiej Rusi", "Ukraińskich Wistiach", "Karpatach", "Swobodno Słowo Ruś", "Łemkiwsczyzne" i w kalendarzu "Łemko Sojuz".

Niewątpliwą zasługą Piotra Koguta jest przypomnienie postaci wybitnych Łemków, m. in. dr Modesta Humeckiego. W kościele OO. Kapucynów w Krośnie znajduje się epitafium z czarnego marmuru z wyrzeźbionym napisem; "Modest Humecki naonczas najlepszy prefekt krośnieńskiego grodu, doskonały dr medycyny, właściciel ziemska Rzepnika, dokonały żywota w 1899 r". W Rzepniku dr M. Hu-

КРАСНА ПОДЯКА

На мі ювілей 70-років життя достав єм дуже поздоровління і жычинь од моїх рідних, од організацій церківних, культурowych, музейных і од приятелів в краю і з заграниці.

Редакцию Загороди прошу помістити подяку для Вшыткых хто прислав мі вітання, жычиня, дипломы, медалі і дарунки:

- Високо-Преосвященный Владика Адам, Голова Православной Перемишлянско-Новосанчівской Єпархii в Сяноци.
- Правліня і Члены “Фундації Дослідженя Лемківщини” во Львові: Голова – Я. Швягла, члены Правліня – Д. Солинко, П. Когут, М. Костик, Я. Дуда, Г. Сидорик, П. Гандяк, В. Шуркало.
- Головний Заряд “Стоваришина Лемків” в Лігници – ведучий А. Копча.
- Ансамбль “Лемковина” з Білянки і Його керівник – диригент Я. Трохановский з Родинов.
- Рада і члены “Музейного Товариства в Зиндранові” і “Редакция Загороди.
- Співачо-музичный колектив “Шовкова Косиця” зо Львова.

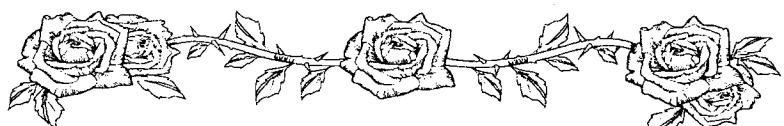
3 Родини:

- Брат Ваньо-Джан з женов Дагньов і родинов з Канады.
- Сестра Люба з мужом Брайном з Канады.
- Швагер Василь з женов Пелагійов і Дітми зо Щецина.

Приятелі:

- Др. Йосиф Родак – директор Воєнного музею Дукля в Свиднику – Словакия з Родинов.
- Др. Мирослав Сополига – директор музею Русинско-Української Культури в Свиднику з Родинов.
- Професор Др. Микола Мушинка з Родинов з Пряшова.

- Михав Кост з Родинов – староста Уряду Ладомировы.
- Василь Мадзелян, артист-малярь-графік, США.
- Павло Лопата, артист – малярь з Торонто, Канада.
- Іван Попель – громадско-культурний діяч, Торонто, Канада.
- Родина Доњских – Йонкерс, США.
- О. Василь Галчик з Родинов з Криниці.
- О. Петро Пупчик з Родинов.
- Петро Трохановский з Родинов з Криниці і Редакция Бесіды.
- Юлія Дошна з Родинов з с. Лосе – Горлицчина.
- Ярослав Зволінський з Родинов з Кошаліна.
- Мирослава Хомяк з Устя Руского – Горлицкого.
- Василь Шкимба і Його Дочка Надя з Калуша, Україна.
- Стефан, Тереза і Родина Кищак зо Львова.
- Михайло Пацкан з Родинов і Колеги малярє з Хусту – Закарпатя.
- Адам Барна з Родинов з Лігниці.
- Анна Ванат з Борщова, Україна.
- Петро Осюрак з Родинов з Самбора, Україна.
- Олена Івахів-Байко з Родинов зо Львова.
- Зоня Байко з Одеси.
- Кум Ваньо Голюта з Родинов з Тильовы.
- Богдан Сметана з женов і Єй Сестра Нацка (Куциркы) з Любіна.
- Wojewoda Podkarpacki – Zbigniew Sieczko з Rzeszowa.
- Rada Towarzystwa Karpackiego i Red. Biul. TK w Warszawie.
- Hubert Ossadnik z delegacją – MBL w Sanoku.
- Stanisław Kondera z Rodziną – Dyrektor MPN w Bóbrce.
- Zarząd Miejsko-Gminny Ochotniczej Straży Pożarnej w Dukli.
- Bogdan Hućko – Redaktor Dziennika Polskiego w Krośnie.
- Jarosław Czarnobaj – Redaktor Polskiego Radia w Rzeszowie.
- Zdzisław Grad z Warszawy.
- Zdzisław Gil z Krośna.
- Stanisław Kołacz z Tylawy.

МОЄ РІДНЕ СЕЛО СМЕРЕЧНЕ

*Смерецке село
На біло зацвило,
Дежби мене за ним
Серце не боліло.*

З тим больом серця не своїм, бо былам мала і дуже річи не розуміlam, але моїх родичів, рослам на землях західніх, далеко од прекрасних гір де ся вродилам, але не малам того счастья жеби ся ту ховати на рідні землі.

Хоц не памяталам рідного села але в наші хижы бесідувало ся о нім кожного дня. Вшyтко там в горах Карпатах было ліпше, навет небо було красше, гриби гардше пахли, пташки весільше співали, вода була смачніжша. Тота туга моїх родичів, а также наших сусідів за ріднов Лемковинов росла разом з мнов.

Наше Хижысько - 1957 р.

колеги Няня, не на довго, бо за лісом юж Смеречне і цикавіст відіти го барз велика в мене, а іші більша в моого Няня. Іші кус

До рідного села поїхалам з Няньом в 57 року, коли малам 14 років. Подорож була барз довга, але цикавіст познання рідного села, котре зналам лем з оповідання була барз велика. По кільканадцетох годинах ізди нашли змеся в селі Теодорівка, де жыл колега Няня. По переспані ночі прекрасним ранком ідеме піше гирівскими горами до села Мшана, де жылизме по закінчіню войны, нашого рідного села юж не було, бо згоріло в часі фронту. Во Мшани не ма никого з наших люди, але затримуєме ся зас в

дороги через прекрасний ліс, пахнучі луки і юж зме в Смеречнім. Мої Няньо счастливі, я тиж, то што блискє серцю моїх родичів то і мі. В селі не ма ани єдной хижи, ідеме дорогов, переходиме потічок, то Ізборец – повідают Няньо – як дакого боліли очи то ишов мити ся до Ізбірце. Село положене на прекрасні полонині, чудовий запах квітучих лук. Такого чудового запаху не ма на заході, бо там лем шувари. Ідеме горі селом, Няньо идут як на крилах, сут в своїм ріднім селі, оповідають по дорозі де була чия хижка, познают по овочових деревах. На середині села видиме велику шопу, дале стадо овец. То гурале пасут вівці. Няньо хотят як найскоріжше дійти на наше хижысько, котре находило ся на кінци села. Юж зме на місци. Перед нашима очіма купка румовиска на котрім виросли високи дерева. Находиме в румовиску шкарупи з горци. Мусіло то быти барз болюче для моого Няня. Хижу побудували в 1938 року, покрили дахівков по котру іздили аж до Фриштака, не нажились ся в ні довго. За нашов хижов прекрасний ліс – то Никльовец, де була і наша власніст. По довшім одпочинку в ріднім селі з жальом опущаме наше рідне місце і ідеме до Вільхівце до нашої родини.

Од 1963 року жью в Зиндранові, лем пару кільометри од Смеречного. Праві каждого року ходиме там з родинов котра приїздят до нас літом. В тім році былам там аж 3 раз. Тим разом былам зо своіма сельчанками Нацков і Ганьов Куцирками. Забераме зо собов мою 80-літню Маму жебы нам вшyтко вказала і оповіла, иде з нами тиж чоловік Гані Богдан Сметана. Обі з Ганьов памятаме барз мало, але Нацка памятат дуже, ест старша од нас. Лемнич з того што запамятала моя Мама і Нацка не ма юж в Смеречнім. Нихто не може познати де була чия хижка, неє овочових дерев, навет наш черкучій потічок Ізборец деси сchez. Правда, сут заложени бетонови канали, лем не ма води, видно воліла природне каміння по котрім так чудово черчала. З больом в серцях перешли зме через село. Нацка цілу дорогу оповідат – ту зме ходили полокати лахи, ту деси росла велика грушка, а там здає ся стояла школа.

Приходиме на наше хижысько і тиж не можеме з мамов познати де стояла наша хижка. Вшyтко то сталося за причинов

пегеровских детів, котри вирівнали село, повивали дерева в садах. Волілам того Смеречне яке відіlam в 57 року, з його дорожов, київськими, садами і потічком Ізборцем.

Думаме вшитки – селичко наше, чим єс завинило, же аж два рази було нищене, раз воєнним пожаром, а другий раз желізними бульдожерами.

Хочу своїм сельчанкам вказати єдиного світка істніня села – хрест – котрий нашлизме пару років тому з братом Васильом. Яка була тогди наша радіст, хрест – єдиний свідок істніня села, котрий не дав ся знищити ани войні, ани бульдожерам. Ідеме в сторону Вильшні, входиме в велику коприву, думаме же юж з ньою не вийдеме, але зме міцніжши як ся здає, по дорозі миняме мури німецької касарні, юж зме на бережку і видиме наперед велику чересенью, котра росне в середині огорожіння коло хреста. Підходиме ближе, читаме напис:

**“Сей крестъ поставить
на Славу Бога”.**

В підписі:

**“Иосифъ Худикъ.
Р. Б. 1894”**

Єдно рамено хреста одбите кулями, сам хрест постріляний в пару місцях. Стоїме перед ним дос довго і наглі єдна з нас повідат – а якби так на другий рік зробити в Смеречнім кермеш, якби зме ся Смеречане змовили і приїхали на першу Матку Біжу. Але де сте

*Чересня, хрест і 80 літня Анна
Буряк - свідкове істніня села*

Смеречане, так мало нас зостало. Вшитки селяне розпмарени по цілім світі. Одозвійті ся.

Припоминаме собі зараз о Гані Гончар (Шахмат), котра жыє тепер в Смольнику. Находит нас думка одвідити Єй. Так тиж робиме на другий ден і юж зме штири особи.

Надходить час вертати домів, до Зиндранови. Ганя і Нацка беруть до мішка смерецької землі, которую завезут на гріб покійного Тата Василья Куцирку, Мами і брата Ваня похоронених в Немстові коло Любінія.

Вертаме зо смутком і жальом, бо Смеречне юж не буде наше, юж ходиме по землі нового властителя, котрий купив Смеречне може 3- 4 роки тому. Купив нашу власність, на которую так тяжко працювали наши діди прадіди, аби іх діти мали свою вітчизнину і могли лекше жити. Може і жыют лекше але не на своїм, може сут і богатши але іх душа бідна і зато идуть єй взбогатити ту, на рідну землю, бо так все єй будеме називати, хоц ма нового властителя.

Ідеме, а за нами темні хмари, зачинат ляти. Думаме, небо плаче разом з нами.

Моі братя Михав і Василь кус пізнішше приїхали одвідіти гори. Іх пережыття таке same як наше. Разом вспоминаме тих

Василь і Михайло Буряк при мурах німецької касарні

што юж одишли і прібуєме зробыти спіс тих што жют а знаме
ди:

В НОВОГАРДІ:

Александер Худик (Грабскій)

Василь Худик (Грабскій)

Фіцьо Вархолик (Ганин)

В СЛАЙСІНІ:

Михав Вархолик (Ганин)

Михав Худик (Брода)

В ОСІНІ:

Михав Буряк

В БУДНІ:

Ваньо Сен'ко

В СОВНІ:

Василь Куцирка (найстарший

Смеречан)

Гриц Гончар (Ланський)

Фіцьо Гончар (Ланський)

В СТАРГАРДІ ЩЕЦІНЬСКІМ

Михав Куцирка (Наццин)

Михав Гончар (Ланський)

В ЩЕЦІНІ:

Василь Буряк

В ТИЛЯВІ:

Михав Худик (Грабскій)

Фуцьо Худик (Грабскій)

В ПЕРЕГРИМЦІ:

Анна Худик (Брода)

В Коросні

Маря Худик (Грабскага)

В СМОЛЬНИКУ:

Анна Гончар

В ЛЮБІНІ:

Анна і Нацка Куцирка (Наццины)

Описала М. Гоч

Матерял і знимки помогли зобразити Михав і Василь Буряк.

Школа в Смеречнім, в середині учитель Глива

A tak wycieczk wycieczkę do Smerecznego opisuje
uczennica VIII klasy Ania Buriak ze Szczecina:

Śladami przodków

Podczas tegorocznych wakacji postanowiłam dowiedzieć się jak najwięcej o swojej rodzinie. Jedyną osobą, która mogła mi pomóc w uzupełnieniu drzewa genealogicznego była moja 80-letnia babcia mieszkająca w górach.

Ku mojemu zdziwieniu okazało się, że babcia ma bardzo dobrą pamięć jeśli chodzi o przodków. To niesamowite poznawać swoje korzenie, zwłaszcza jeśli towarzyszą temu interesujące wspomnienia. Słuchając opowieści o rodzinie, którą mało znam czułam się dziwnie. Przecież w moich żyłach krąży ich krew. Słowa babci "pochłaniałam" bardzo chciwie zapisując drżąącą ręką imiona i nazwiska prapradziadków. Z niewiadomych powodów łzy zaczynały napływać mi do oczu. Było mi przykro, że tak bezcenne informacje mogły przepaść bezpowrotnie gdybym się nimi nie zainteresowała. Prawie wszyscy z moich przodków to pełnokwiści Łemkowie, czyli górale z Beskidu Niskiego. Zajękała mnie jeden fakt. Wszyscy urodzili się i wychowali w jednym miejscu, we wsi Smereczne. Co roku jeździł tam mój tata z babcią i innymi, jednak mnie nigdy ze sobą nie zabrali. W tym roku uparłam się, aby jechać z nimi.

Udaliśmy się tam samochodem. Podróż trwała bardzo krótko bo wioska jest oddalona od domu babci tylko o 6 km. Większość czasu jechaliśmy polną, zarośniętą drogą. Ostatnie 500 metrów trzeba było przejść pieszo. Rozglądałam się cały czas wokół siebie, a tu ... nic! Po jednej i po drugiej stronie ścieżki widniały same łąki. Dowiedziałam się, że osada Smereczne już nie istnieje. Wioski, w której urodziła się moja babcia, jej rodzice i dziadkowie, a także mój tato, nie ma. Ogarnęło mnie bardzo dziwne uczucie. Stojąc na środku łąki nie potrafiłam sobie wyobrazić, że tu kiedyś tętniło życie. Babcia opowiadała nam o tym, jak wioskę podczas wojny spalono, a ludzi wygnano. Żeby chociaż pozostał jeden kamień, jedna deska! A tu nic. Tylko niezmierzone pole. Czułam się jakby to mnie odebrano Smereczne.

Po pewnym czasie dotarliśmy do maleńkiego, górskiego potoku. Był to Smereckański Potok. Tata opowiadał nam jak kiedyś ludzie

Ania Buriak z ojcem, babcią i wujkiem odwiedzają rodzinną wieś
Smereczne

wierzyli w jego lecznicze możliwości. Zamoczyłam rękę w krystalicznie czystej wodzie i ze wzruszenia poczułam mocny ścisł w gardle. Coś jakby dławило mnie w środku i tak jakoś ciężko było mi oddychać. Kiedy podeszliśmy dalej pod góre, obróciliśmy się za siebie i zobaczyliśmy smereckańskie pola w całej swej okazałości. Mimowolnie wstrzymałam oddech bojąc się spłoszyć tę chwilę, ten widok. Mogłam tak stać i patrzyć cały czas, byłam oczarowana nieskazitelna, piękną przyrodą. Wśród niezmaconej ciszy i dzikiej przyrody przemknęły dwie spłoszone sarenki, jedyne mieszkańców Smerecznego. Zamykając oczy i wdychając czyste, świeże powietrze oraz woń polnych kwiatów, trudno było sobie wyobrazić, że pięć kilometrów dalej jest międzynarodowa droga szybkiego ruchu. Zazdrościłam swoim przodkom, że mogli żyć w takim pięknym miejscu. Ach, gdyby tak się cofnąć w czasie i zobaczyć te górskie chaty ze spadzistymi dachami w Smerecznym!

Pozostały mi piękne wspomnienia, zdjęcia i uzupełnione drzewo genealogiczne, które zostawię dla potomnych. Również swoje dzieci nauczę szacunku do rodziny, jej przeszłości i historii. Każdego zachęcam do poznania swoich korzeni. Być może one są równie cenne i interesujące?

Ania Buriak - Szczecin

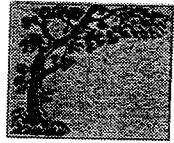
НЯНЬО І СЫН ВАНЬО

(Тот верш написаний на підставі правдивого видаріння)

Было то за Франц Юзефа
В селі Регетіові
Але докладні не повім
Може то в Тиліові.
Быв газда великий богач
Мав сто моргів поля
Але жыв гірше од других
Така його доля.
Ходив в полатаній чузі
А гуня пірвана
Зато сына хотів дати
Вывчіти на пана
Гварит няньо вчій ся Ваню
Не ход юж з вівцями
Як скінчиши школу то будеш
Жыти з паничами
Вчів ся Ваньо в місті Львові
Также в Перемышли
Вчів ся Ваньо платив няньо
Шкільны роки зышли
Выріс Ваньо і быв вченый
Так як мало быти
Лем му іщі позостало
Войско одслужыти
В Перемышли ся дослужыв
Ранги капитана
І як саржа стругав собі
Великого пана
Завіділи йому люде
А тішыўся няньо
І подумав одвідіти
Як жыє мій Ваньо
Взяв меринду стару чугу
І керпці з латами
Повандрував в Перемышель

Горами верхами
А як пришов до касарні
Сына одвідіти
Ди ту служыт мій сын Ваньо
Хочу го відіти.
А син Ваньо сой попиват
З другима саржами
Вздрів юж няня на улиці
В чузі з тороками
Застидався Ваньо няня
Втюк до бюра свого
Днес єм хворый гварит варті
Не пушай никого
Пришов няньо перед двері
Став варты просити
Ци могла бы го на хвілю
До сына пустити
Пан капитан юж вас відів
І не хоче знати
Так мі повів же вас не зна
Казав одогнati
Та най же го грім покаре
І сила нечиста
Кед ся мене так одрікат
Як Юда од Христа
Пішов старый з плачом домів
Горами верхами
Чом я не дав Ванікови
Ходити з вівцями
То быв мене мав за няня
Быв бы мій сын Ваньо
Ходив бы сой з баранами
Не ганьбив ся няњя.

Миколай Буряк - с. Смеречне

СПОМИНИ ЛЕМКІВ

Під розвагу молодицьм „Загороди”.

*Розмову з людми з наших сторін провадить Владек Максимович.
Глядайте нас під тим знаком - Дерево - і написом:*

СПОМИНИ ЛЕМКІВ

дальший тяг:

Владек Максимович: Хотів бым, жебысте мі оповіли цілу дорогу, як вас вивозили од Тилявти аж до Маломіць.

Ріжко Катерина: Як єм юж вспоминала жылизме в бацівці, а корови стояли під голим небом в болоті. Йой, што то були за часы. Та лем бы з того фільм накрутити, што з нами вирабляли.

Як юж нас виселяли то през дорогу опікувалися нами дос добре. Давали часом хліб, консерву. Худоба мала пашу бо потяг приставал і товдь позвалияли косити траву і набрати для худоби води. Довезли нас до обори. Ту було страшні, самы руїны. Пішлиам до уряду і зробилам поданя, же ту не ма аны школы, ани склепу,ничого. І потім повезли нас до Маломіць. Там тиж осілизме в рудери, бо добрих хыж юж не было. Дали нам поле, засілизме і ту якоси було ліпше. Ту юж мала єм знайоміст з тыма з ПуРу (Паньствоюи Ужонд Репатріаційни) і они мі повіли, же Руский колхоз одталь ся винесе. То як Руски юж підуть, то скоро можу заняти іх хату – так по тихы, бо там хтів мешкати хтоси з гміни. І так ся стало. Руски вишли, а я скоро заняла хыжу. Пришов солтис і хтоси з гміни і до мене – кто папі позволіл зайнонць то мешкане. А я до них – я, а як вам се не подоба, то дайце позволене жебим врацала там на своє, то навет дзісяй се виньосе. Дайце вагони і юж яде. На тим ся скінчыло. Пішли без слова.

- В. М.: А які то були люде што ту на заході приходили вас окрадати?

- Р.К.: То були з Маломіць, Мотика, Шаранець і Яховські. Они були деси з жешовского.

- В. М.: Чи в Маломіцах юж були нашы люде перед вами?

- Р. К.: В Маломіцах хыбаль ніт, але по сусідніх селах юж було дуже наших люди. Споткализмесь в Любініо в церкви або на ринку і там ся кождий довідував – где мешкате, где мешкаш. І так нашы люде ся понаходили. А потім вшытки зачалися стігати до Маломіць. В Маломіцах кождого дня ся штоси на ринку

продавало, бо ту найвеце русских приходило з Любінія і барз ім смакувала наша сметана, сыр, свіже масло, огурки. Ту зробилизме собі добри знайомості з урядниками з Любінія, а навет з млинарьом в Любінію і юж нас ту шанували. Так помалы в Маломіцах назберало ся 20 родин Лемків. На Гуляві було 14 родин. Ту юж було вшытко, і женилися, родили і вмерали.

- В.М.: Тепер повідкажте мі дашто про мою маму – дестеся познали, як ся нашла на заході, одкаль пришла.

- Р.К.: Твою маму знам бом іх віділа як молода спацерувала по Седльцах. А потім юж в Любінію. Они мали такий возик, діти возили і тебе тиж возили. Потім я од них tot возик купила. Твої мама і тато потім приїжджають до Кухти до Маломіць. Они ся з Кухтом знали. Твоя мама зас зачалася приязнити з Бобрихом, бо они обі були молоды. Я товдь малам юж четверо діти, былам дуже старша. Памятам як була єм в Новим Йорку на забаві. Там тиж була твоя мама. Товдь повілам тобі – прид до Тилявти та ся там ожениш. А ты мі повів – ніт, я юж ту мушу остати і глядати такої штоби ту була вихована, мала школи, знала языки. Тото памятам.

- В.М.: Тепер повічте мі дашто про свої діти – кілько мате діти, што роблят?

- Р.К.: Што про діти, то не малам іх дуже , лем шестero. Янек найстарший вродився в 1942 році. Вернув з Тилявти на захід, бо повів, же не будеме ту сідити на купі як цигане. Іздив автом в ріжних фірмах.

- Ганя – тиж школы не скінчыла, лем кравецьку..

- Михав – скінчыв школу в Кросньі – столярську. Він вродився в транспорті на захід в 1947 році. Тупер єст керовником на будовах – технік.

- Гражина – має школу кравецьку. Робила в Моді Дольношльонскі. Тепер має в Любінію свій склеп з бутами і тым склепом ся займує.

Марися – має школу гастрономічну. Тепер на господарці.

Но і так – мам 12 внуків і 3-х правнуків а четверте в дорозі.

- В.М.: Повічте мі іщы дашто про школу в Тиляві – яка то була школа перед війном, што вчыли, кілько було кляс?

- Р.К.: В нас було лем 4 кляси, але юж до четвертої хто хотів то міг ходити два роки. Вчыли так, рахунки, історя польська і лемківська, географія і природа. Были книжкы але не каждого было стати іх купити. Тоты біднішы просили, жебы тот хто мав книжку,

позволив єй ім прочитати. Я ходила 5 років. Скінчыла ем цілы школу, добре ем ся вчила. Ходилося бoso. Были велики дві салікляси. А потім як було юж веце діти то наймували по хижах салі і там ся діти вчали. По війні то юж була школа 8 клясова. Перед війном єдна книжка була по нашему – по лемківски. На релігію приходило 2-х священників – православний і уніяцький, бо в селі були 2 церкви, православна і уніяцька. Православну поляки розобралі – забрали бляху, дерево, камені з підмурівок і вивезли. Тепер там стоїт огорожений крест. Я шлюб брала в церкви православній. Она була поставлена перед війном. Товдь Кирпан дав пляц під тогу церков. В 1940 році ішти стояла.

-В.М.: **Хто ся вернув до Тилявы.**

-Р.К.: Вернулися Швагловы, Юрівські, Кирпан.

-В.М.: **А где Тильовяне мешкали на заході.**

-Р.К.: Мешкали по інших селах, бо з Любінія іх порозвозили, то мешкали в Осеку, Седльцах, в Гурний Домброві, Клопотові. Ми в Гуляві – тепер називається Чинішовіце.

-В.М.: **Тепер повідкажте мі дашто про Кубу Корец з Теодорівки і о Любатові.**

-Р.К.: Я о Кубінич не знам. Знам лем, же Завадку окрали, били люди і рабували, бо то од нас не далеко, лем друге село зараз за гором. Потім пришли до Тилявы. Було то літом в 1946 році. Але мализме в Тиляві такого, що 2-ох тых бандитів затримав, а решта втекла. Якби він не оборонив, то булиби цілу Тильову обрабували так як Завадку.

-В.М.: **Я чув, же в Завадці Риманівский Кобилянському Семанові тоти бандити положили на плечах яйце і гранат і так мусів лежати через пару годин, жебы ся не рушыв.**

-Р.К.: Найгірше було в Завадці. Там лишилося лем кілька родин, то ся над нима барз знущали.

-В.М.: **Тепер прошу ішти пару слів о транспортуванню вас на захід. Чи памятате, чи потяг стояв коло Осьвенцімія.**

-Р.К.: О так, довго стояв. Люде ходили на тоти обози смотрити. З нашого транспорту до того обозу в Явожни не забрали никого.

-В.М.: **Щыро дякую вам за розмову. Мам надію, же о вашім жытю як і о жытю інших Тильовянів, люде – лемкы і не лемкы як і ваши внуки і правнукы, прочытают в книжках.**

Жычу вам доброго здоров'я.

ВЕЛИКИ СВЯТА В ГОРЛИЦЯХ І СВІДНИКУ

Ждиня – Горлиці в Польщі на Лемковині.

Річницю святого Мученика Максима Сандовича зачато в Ждині 5. 09. Того року о год. 17⁰⁰ в церкви, а пак на цмунтери, де похоронений св. Мученик Максим – під веденьком Владики Адама.

Погода була тепла і вірных зишлося дос дуже, бо були гості і заграницькі. Були вшытки духовні з Єпархії Перемишлянско-Новосанчівської в тім Архимадрит і Отці Монахи з Войковиць.

В неділю 6. 09. Того року в ден розстріляння св. Максима торжеству в Горлицях руководив Митрополит Сава з помочом Владики Адама і бівше як 20 духовних Православної Церкви в Польщі. По привітаню Митрополіту Саву і Владику Адама од год 9-той розпочато торжество в часі якого посвячено нове малярство нової горлицької Церкви з участю виконавців малярів з Почаєва з України. Історичного посвячения доконав сам Митрополит Сава, котрий дальше провадив Митрополичну Літургію разом з Владиком Адамом.

По закінчині Служби Божої Владика Адам отримав новий Музей Церковних Памяток, де на виставі вірни оглядали 57 образів церков з Лемковини, дар Івана Попеля з Торонто в Канаді, сина православного священника на Лемковині до війни в 1939 р. о. Михайла Попеля. Вшытки 57 образів церкви малювали в Торонті знаний і славний художник – маляр Павло Лопата родом з Пряшівщини з с. Калинова. Виставу малярства в новому музею збогатив своїми творами Дмитро Солинко зо Львова родом з села Жыдівське.

На закінчні Свята Комитет Парафіяльний в Горлицях під веденьком молодого енергічного священника Романа Дубеця приготовив богатий обід. О. Роман немало труду вложив в приготуванню до открытия церковного музею, за що належиться од нас велика подяка, хоць без помочі Владики Адама не було б в Горлицях такого нового цінного музею. Історична подяка Його Творцям.

По святі в Ждини в Горлицях о тижден пізніше, бо 11-12. 09. Того року, субота – неділя якби дальший тяг святочних

переживань в Карпацкім регіоні. Лем свято в Ждини і Горлицях було барже регіональне, а в Свиднику і Ладомирові на Пряшівщині (Словаччя) о значину європейськім. Бо і така його назва в словацькі мові – Дні Європського Культурного Дедіцтва - 99. Початок мав місце юж 9. 09. 99 року конференцій і виставом в МРУК в Свиднику і дальший програм в суботу 11. 09. Од год. 8.30 під назвов – Кирило-Методські традиції- в присутності Міністра Культури Словачкої Республіки. О годині 14 одправа святочної Літургії в Ладомирові в памяткові деревяні гр. кат. церкви, на яку приїхали Міністер Культури СР і Амбасадор Польщі в СР Ян Коморницький.

Головну часту культурово-релігійного програму організувано в свидницькім амфітеатрі о год. 18.30 під назвов – "Екуменічны Молитвы" за покій і порозуміння в Европі в чеканю великого ювілею 2000 років. Скорше через місто ишла процесія од нової православної церкви, і од церков гр. кат. а також рим. кат костела до амфітеатру. По святочних доповідях представників влади і духовних 4-х конфесій виступили святочні колективи зо Словаччі, Польщі і Закарпаття.

Православну церков з Польщі представляв о. Василь Галчик і хор церковный з Криниці під веденьєм П. Трохановского, а церков українско – византицького обряду о. Митрат Іван Піпка також з Криниці. О год. 20. Велике і богате приняття гостинне в скансені, на яке завітали представники урядів польських влади з Жешова, Кросна і Дуклі. З Музейного Товариства в Зиндранові быв запрошений Ф. Гоч. Вшыткых запрошеных витав воєвода з Пряшова інж. Йозеф Полячко.

12. 09. 99 року в неділю рано о год. 6. Служба Божа в Ладомирові, яку очоляли о. В. Галчик і хор з Криниці. Дали они початок шторічного свята одпustу в Ладомирові. Од год. 9-той святом дальше руководили православны владики, з Пряшова Вл. Николай і з Польщі Вл. Адам. Было дуже духовных і народа пару тисяч. Вірны заняли цілу парцелью при йеркви. Погода дописала теплом і сонцем. А в Свиднику продовжано дальшу програму великого культурно-релігійного європейського торжества, о якім в тім описі лем коротко представлено.

*Участник свят в Польщі і Словаччі
на Лемковині і Пряшівщині.*

ЮВІЛЕЙ АНДРІЯ СУХОРСКОГО

В неділю 22 серпня лемки Львова і області урочисто святкували 70-річчя з дня народження видатного різьбара Лемка Сухорского Андрія Петровича. В лемківські церкви у Шевченківськім Гаю відправлено Літургію, а потім в салі Музею-Скансену отбулися урочисти збори присвячені Ювіляру. Простора сала не могла вшыткых помістити тому неєдному прошвося стояти.

Петро Когут отримуючи збори тепло привітав Андрія з нагоды Його 70-ти річчя, подякував за великі вклад в культуру Лемків як перлини загальноукраїнської культури та пожелав дальших успіхів на культурнім полі. Про житя і творчість Ювіляра розповів Іван Красовський.

Народився Андрій Сухорский на Лемківщині в селі Вілька що коло Риманова на Сянчині 22. 08. 1929р. Різбити Андрій почав ще хлопчиком в 6 років. Спочатку оленів, медведів, лисичок та інших звірів. В 1945 р. родина Сухорских як і богато інших переселилась на Україну, Андрій і ту продовжив різьбу. Ту Його талант зауважив директор Промислового музею Володимир Паньків та допоміг Йому поступити на роботу в цех художньої різьби фабрики ім. Лесі Українки у Львові. В практичній роботі талановитий Андрій вивчив, засвоїв і розвинув в тематичну скульптурну різьбу Михаїла Орисика.

В кінці 40-их і на початку 50-их р. у творчости Андрія Сухорского переважат тема селян-Лемків як: "Лемко несе дрова", "Лісорубы", "Орач" та "Орач за плугом".

В 60-их р. різьбар з успіхом відтворює внутрішній світ людини. У скульптурій групі "Розповід про минуле" (1967) показана глібоко психологічна картина – селянин з хлопцем та дівчиною в момент мовчазного роздуму, а твори "Мати", "Гуцул", "На свято", "Сопілкар" і "Чабан з віцями" стали яскравим свідченням творчого росту.

Чимало образів у Його творчости навіяни класиками Української літератури Т. Шевченка, І. Франка та Лесі Українки таких як: "Мені тринадцять минуло", "Мов прокинувся дивлюся".

На республіканській художній виставці присвяченій 150 літтю

від дня народження Т. Шевченка експонувались Його твори виконані по мотивам поеми Гайдамакы “Перебендя”, “Наймичка”, “Малий Тарас” та інші.

На початку 70-их р. різьбар втілює у скульптурі персонажі із творів Лесі Українки – “Мавка”, “Лісова пісня” та Івана Франка “Добрий заробіток” і “Украдене щастя”.

Високим професіоналізмом відзначені скульптури “Господар Верховини”, “Чабан з вівцями”, “Дудар”, “Зустріч” та “Перше кохання” (1970-1972)

Однако заслужене визнання принесли Андрию Сухорському твори на Лемківську тематику “Лемко вівчар”, “Лемко в чугані”, “Лемко везе дрова” та “Переселення” присвячені 40 річчю виселення Лемків з рідного краю, які зберігаються в Музеї українського народного мистецтва у Київі. Богатогранна і самобутна творчість Андрія Сухорського відома не лем на Україні. Як член “Спілки Художників України” з 1958 року брав участь в численних художніх виставках в Україні, Польщі, Словаччині, Болгарії, Угорщині, Австрії, Франції, Індії, Канаді та США.

За успіхи в майстерності різьби, Йому присвоєно звання “Засłużеного майстра” народної творчості України.

Андрій Сухорський не лем видатний різьбар але і громадський діяч. Він в перших рядах засновників Товариства “Лемківщина” і “Фундацій Дослідження Лемківщини” у Львові, заступник голови церківного комітету Лемківської церкви Святих Володимира і Ольги в Шевченківськім Гаю.

Слідами тата пішли і сини Андрія, Володимир і Андрій які стали видатними скульптурами України. Вони перемогли у конкурсі і стали авторами памятників Тарасу Шевченку та Загиблим правоохronцям во Львові.

Ювіляра витали, вручили квіти і сувеніри від “Фундацій Дослідження Лемківщини” Ярослав Швягla, Дмитро Солинко і Ярослав Дуда, від Товариства “Лемківщина” Іван і Галя Щерби, від церківного комітету о. Анатолій Дуда і Анатолій Петришак., від музею-Скансену Шевченківський Гай кандидат історичних наук Архіт Данилюк, від спілки художників Степан Кіщак, від спілки письменників Василь Хомик та друзі. Урочисті збори закінчилися бурними овациями та “Многая літа” Ювілярю.

П. Когут

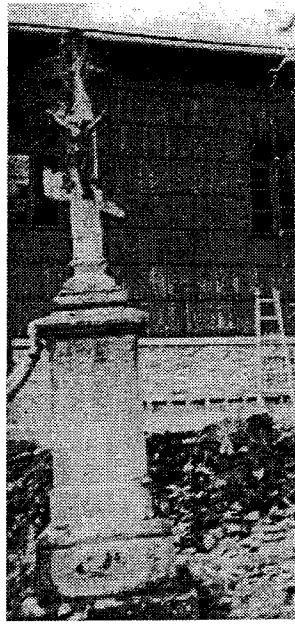
СТАРЫМ АВТОМ ПО ДОРОГАХ ЛЕМКОВИНЫ

Літо, то час урльопів, подорожуваня люди в розмаїти стороны краю, съвіта. А мене все штоси тягне в наши горы, бо в горахы на наши земли хоц раз в році треба быти, бо як ні, то рік страчени, як бы виняти з календаря. В горячы липцовий ден выбрав ём ся з родином в дост далеку подорож..... до Высовы. Мое старе авто списувало ся не найгірше і по кільканадцятьох годинах зме на місци. Гідні набило тых кільометров, випалило бензины і вечером, конец дорогы, зрештом і так конец бо за межами Высовы юж границя. Труд подорожы нагорождени, оддихаме нашым лемківским повітром, чуєме ся в себе, на свои земли. По добри преспани ночи і сънданя ліпше смакує. Робиме мериндю і в дорогу.

Витай зелена Лемковино, тилько років минуло од нашого выгнаня, а Ты все зелена, пахнуча, хоц на Твоім обличу видно смуток, в голосі не чути, так як то было давно, радісного Лемківского жыття, видно, же і в Тобі Лемковино змучене серце бе.

Горлиці. Ту од тамтого рока нич ся не змінило, хоц здає ся, же і Горлиці посмутніли, хыбаль і збідніли, видно, же і ту жыття не іде до переду, а може навет і цофатся до старих предвоєнных часів, а ружниця єст лем така, же в місце жыдивских крамів єст кілька крамиків наших всхідняків. Горлиці то важни “центр” в тым регіоні краю. Місто ся розросло, і барз шкода, же тоты новы власти од капіталізму нищат горличанам іх остатні місця працы. Будут ту люде іщи біднішы а молодіж без пришлости. Брак роботы і зарібку доткне і наших людь.

На другій день подорож през Фльоринку, Креницю аж до Верхомлі Великої. В Фльоринці зазераме до першої каплички. Якоси ся мури тримают. В середині новы образы святых, чысто, видно же хотиси ся том капличком опікує. Недалеко одталь юж і нови цмонтір. Ту не видно газды, трава не покошена, видно же люде слабо дбают о тото місце. Знаме, же ту не бракне і для нас прикrostи, а то з поводу „sumienia chrześciijańskich katoli-

Крест в Верхомлі

Велика. Направду велике село над бістрым потоком (ріком) тягне ся пару кільометрів. Дивне то село. Положене медже горами. Кажде лемківське село уміщене єст в якісі долинці при воді. Кажде тіж має конфігурацію терену, а то, она наказувала спосіб розміщення, будуваня хыж. Ту заложителі того села втекли до якісого мальовничого потока, так як заложителі Камяної, Котова ци Угриня. Але нашы предки ту мали свій сьвіт. Село крас, хоц велькы горы. Хто ту ішы не был повиден приїхати. Повідають, же давніше нашы люде на тоты горы гні на плечфх носили, бо ту зараз за хыжамы такы горы же і пішеш вийти трудно. Може то і правда з тым ношыньом гною на плечах, але по істніючых старых лемківських хыжах видно, же были ту дост богаты газдове і не найгірше люде жили.

В тым селі єст 7 жерел мінеральнай воды. Єст і таке місце де тога "смердяча" вода ціли час летит цюрком і о кожди пори дня і ночи мож ей собі набрати кільо ся хоче і принести або

кów". Десят років тому на нагробні плиті положили зме на циментові заправі металевои трираменнни крест. Мышилі зме же креста нихто не рушыт, не буде го з пłyты одбивав. Але, в нашым краю вшыткого мож ся сподівати. З нагробка вышмарено бізантійскі крест. Довго глядали зме по цмонтери і коло цмонтеря нашого креста – на дармо. На нагробні пłyty, по трираменным кресті лем знаки зостали. Но шток, толеранцию мешканців того краю мы Лемкы добри знаме, не од гнес. Час в дорогу. По дорозі село Берест. Ту на цмонтери "дримле" ішы пару старых крестив. Шкода, же потомки своіх дідив рідко тут зазерают.

Крениця, як все повно люди але о ній пізніше. Але єст і Верхомля

привезти домів. Оповідав мі єден газда же тамтого року якіси варшавяк наберав той воды до каністрив і въз до Варшавы.

Наберали зме, пили зме туту як ту називають "щаву", барз міцна і добра. Тота вода то єдно з велькых богацтв якы крывают нашы горы. Має тогто село як кажде з лемківских сел, і свою історию. О ній, хоц коротко.

При нижнім кінци села стоїт красна церков (тераз костел), побудована през Лемків на невеличкым горбку. При церкви стари і гнешні цмонтир. Зараз за муром - огорожыньом церкви стоїт велькі крест з каменя – крест типу Бортнянського – (знимка I.) Переїслідме історию того креста.

Єст неділя, 14 листопада 1914 рока. В недільне пополуднє зобралося в корчмі гідні селян. При єдным столику сідили і голосно собі бесідували тогдыні начальник села Андрій Богускій і пятьох радных, Федор Русиняк, Демко Фецьковський, Антоні Мійський, Петро Фецьковський і Константи Мійський. До того столика досіло 3-х нibly хлопів, нibly не хлопів, поставили палюнку тай зачали з Лемками розмову – знали мову Лемківську. Ставляли палюнку фляшка за фляшком але сами веце слухали, бесідували. Врешті єден з них зъвідав ся хлопів яка єст найкоротша дорога през горы до Лабовы і ци они могут туту дорогу вказати. В Лабові в тым часі стояли войска росийски. Хлопи охочо оповіли о тий дорозі до Лабовы. Скінчыли попивати і незнайомы вишли з корчмы. Не минуло ішы 3 дни, бо в середу по полудні пришло до села 3-х жандармів і заарештували вшыткых тых што попивали разом з незнайомима в корчмі. Тыма незнайомима били перебрани жандарми, двох поляків і єден "свій" зо Львова, а пришли до Верхомлі викрыйти і знищыти "москофілів". Забрали на фурманку 6-х Верхомлянів і повезли до Північной. !8 листопада з самого рана затягли іх в Північні на ринок і зараз повісили на деревах. Погребано іх на паствиску, над риком Попрадом, там де закопують здохлы зъвірятта. Довідалося юж о тым і ціле село. Знали, же о русофільство вшыткых шесцьох нещасників юж давніше посудили і доносили жандармом двоє люди з Верхомлі, научителька Анна Проць і священник С. Ш., обое били зо

Східної Галіції. Николай Дзюбінський так подає дальнє: “Достав ем позволіня од окружного лікаря в Новим Санчи на перевізня тіл. Одкупувати зачали зме докладні, так як наказал лікар. На сам перед вытягли зме коня яким привалили тіла наших вітців. Потім нашли зме тіла вшыткіх наших страдальців. На другій ден перевезли зме іх до Верхомли. Ішло товды з нами до тисяча люди і семох съященників з Романом Прислопським з Жегестова”.

Селяне своїх радних поховали на цмонтери в Верхомли в єдним вспільнym гробі, а на тым гробі поставили tot велькі бізантійскі крест. Знате юж його історію. Ціла зас історія той трагедії єст описана – вирита в підставі самого креста, а поданы факты тіж потверджені судово. На гнешні час крест має 85 років, час робит свое, одламуют ся частинки того пісковця і пропадают написи, а о тых замученых, невинных людях не можна забыти. І ту просьба до люди которы чытают Загороду - може в Вашых старых знімках найде ся і така де буде чытальнi напис які єст на таблицi того креста – пришлийте до Загороди, зробиме одбитку і знімку вернеме.

Вертаме до гнешнього дня жыття в Верхомли Великі. Село засіли польські осадники. Лемківських хыж іщи дос дуже і кількою Лемків. Спокійно, тихо і хоц велькы горы околиця барз приязна, чымси притігат. Так ся мі ту сподабало, же хтів єм купити кавальчык землі під даяку літню хыжку. Ани гміна, ани “оседленци”, никто чловекови обчому, а тым більше такому з заходу Лемкови ани ара землі не одпустит. Зато десятки гектарив Лемківской землі і лісів выкупили варшавякы і розмаїты люде гнешньої влады. Зрештом не раз юж ся потвердило, же жыєме в таким собі nibы европейским kraю де устанавливают ся права не для “мас”, лем для “нас”. Пізним вечером през гору в селі Чарна вернули зме до Высовы.

Пришов ден 25 липця 1999 рока. Ватра в Ждыни. Пятниця, зла погода, люди іщи не дуже, зато “крас” ціна вступу – 25 зл. од особы. Не є рады, 4 білеты і 100 зл. з кышені. Не кажду родину з гір на то stati. Не знам ци то ватра лем для тых богатших, зо “съвіта”? Ватра зачала ся од велькoy політыкы де

як повіджено зо сцены “спотикайом се два народи, українци і поляци”, што, зрештом потверджали два прапоры, Польщы і Україны, хоц над головами промовляючых напис – Лемківска Ватра -. Нихто хыбаль не манич против тому, жебы оба народы ся шанували, бо і в гнешні Европі мусят жыти в спокою в сусідстві, але хыбаль юж дост “гаданя” під прапорами, Лемкам треба oddati вшытко што ім забрано. Субота, неділя, погода дописує, зобралося споро люди і... Ватра пішла двома дорогами.

Єдна дорога, мож повісти выгідни “пасаж”, де спотыкалися люде з ружных сторін і друга, але лем стежечка де мала быти презентувана Лемківска Культура. Не мій інтерес жебы сумувати – што удане, а што не удане – але знам, жебы презентувати Лемківаску культуру треба до того запросити барз дуже люди, которы туту культуру творят і ей добри знают, бо іначы все тuto буде якісne штучне. Так то видно з боку. Іщи єдно – давно з Ватри верталося як з даякого доброго Лемківского весіля з запамятаном мельодійом ци съпіванком, гнесажди обзерат што собі купив і за кіло – може то так ма быти. Шкода, же мав єм автиско, бо ани пива єм си не выпив, зато рад єм же послухав єм выступу Ульки Дошны.

Пильно час летів, а ту іщи тильо пред нами.

28 липця, в календари съв. Володимира. Съято парадфії в Креници. Гріхом бы было ту не быти. Красота церков, дуже люди. Службу божу справує Владика Адам з помочом 16 съященників, но і тот чудовий хор проваджени през незаступленого Петра Трохановского. Тота съятирня єст збудувана на тесани гори, але як засыпіват креницкі хор, а быв він іщи вспомагані міцными голосами Ганчівян, то вас totы голосы несут не лем на вершок той горы але деси аж під самы небеса. Придте до той Креницкой Православной Лемківской Съятирні на тото съято в пришлым році. Хвиль ту пережытых не забудете до кінця жыття. Боже Вам заплат Креничане за тоту съятирню і за вшытко што ся в ній діє. Маestro Петре Трохановски то і Твоя заслуга, тримай tot высокі рівен.

Наступного дня інши керунок. В селі Конечна Агенція Рольна продає там зо 30 гектарив Лемківского поля на тзв.

“пжетаргу”. Были зме. За пізно. Треба ся довідувати дуже перше бо юж мают обставлене – своїма. Хце ся ту повісти нашым людям де лем жыют, тым в kraю і tym поза границями, але і tym в Америці, як лем мате даякі грош купуйте кажди кусок поля, всяди, де лем ся даст на Лемковині, будте властителями, не озерайтесь на жадну реприватизацию і жаден охлап які уряд запропонує, бо цілы totы боны то страшни оман і кламство, купуйте покля ішы обчы люде вишткого не выкупили. То ся оплатит вам, вашим дітьом і внуком.

Быти в горах та треба тіж одвидіти і наш Лемківскі Скансен в Зиндранові і малу, прекрасну експозицию – лемкалиі – в селі Вільховец. По дорзі до Вільхівця (од сторони Полян) натрафите на горі на предивни памятник де в липци 1942 року Німці в єдним потоці засыпали застрылены і ішы декотрих жуючых 1250 жыдив. Якоси дост часто в Польщи стыкат істория Жидив і Лемків.

Пришов час на пожегнаня гір, треба вертати на тот, як повідають, - дикі – хоц гнес юж европейскі захід. Але, по дорозі ест Михалів, і Лемківска Ватра на чужині.

Михалів, 6 серпня, пятница в полудне. Ту гнес зимніше як было в горах. Люди ішы не дуже, остатні приготуваня сцены, написив, вельких шатр для ансамблів. Глядам того напису, котори был ту тамтого рока і был часто фотографувани на памятку. На полотні розвішеным на барз высокых жердях велькими літерами написано:

“БУДТЕ ГОРДЫ СВОІМ ПОХОДЖНЬОМ”.

Так, то правда же можеме быти горды і думны з того же зме перетрвали праві 60 років (од 1940 р) не дали ся никому знищты, ани окупантови, ани поокупантови, ани никому іншому. Жаль мі было, же того напису ем не нашов.

Вечером юж повно люди, шатра, буфеты і ...totы малы встеклы комары. Розпалили огник – Ватру, в амфітеатри повно люди, сут послы і розмаіты власти. Неє державных прапорив, зато на стоячы одсыпівано патріотичну Лемківскую піснью, ест

дух настрою і повагы. Андрий Копча повитав гости і зображеных ту люди. Якіси мороз летит по плечах, мы ту разом де неє поділу і встеклой політыкы, бо не было і зо сцены жадной політычной промовы, зато была Велька Прекрасна Лемківска Культура, і така през два дни была в Михалові – Ватра на чужыні 99 -. Хтіло бы ся ішы данто підповісти. В пришлым році в Михалові буде організувана 20-та Ватра на чужыні. Треба тotto – бытя Лемків разом – продовжыти на цілы 3 дни. В неділю рано одправити в церкви ютню – а потім реалізувати програм ватряни. Того року барз дуже люди не мало охоты одталь навет в неділю виїзджати. Треба брати під увагу і тotto же ту спотикаються 4 поколіня Лемків, та най собі свою історию оповідают. Поле ватряне робится юж за мале, в суботу трудно было найти місце під шатро. Признам, же жаль было одталь виїзджати.

Огник ватряни зостав і в серци, приіхаме на другий рик, на ювілейну 20-ту Лемківську Ватру. Мое старе, добре автиско повезло ня дальше, і хоц ближе велькой Европы, але все то в обчы стороны.

Туристка з заходу

ПОСМЕРТНЫ СПОМИНЫ

*"To не правда же Ты вмерла
Моя Лемковино
Бо Ты жыєши, жыти будеи"...*

Ярослав Мерена

Народився Ярослав Мерена в селі Фльоринка 12. 02. 1928 рока, в родині Марты і Штефана Меренів. Мерени, то великі рід в селі Фльоринці. З того роду на початку 19 віку кількох Меренів поїхало за хлібом до Америки. Там юж зостали, там ся поженили, там діяли в лемківських організаціях. В американським роді Меренив пришла на сьвіт красна дівчина, знана пізніше як славна акторка під ім'ям Наталя Воод. Родиче Ярослава Меренів побудували в Фльоринці нови дім і інші будинки газдівські. Нянько Ярослава быв в Фльоринці комендантком стражакою дружини, займувався теж дякуваньом в церкви. Ярослав скінчив підставову школу в Фльоринці а пізніше родиче призначали му быти наuczycьельом і післали до Українського Наuczycьельського Семінарію в Креници.

Пришов 1947 рік і вигнання Лемків. Вивезли родину Меренів в першим транспортом Фльоринчанив аж під німецьку границю. Мусів Ярослав підняти роботу в ПГР так як і інші наші молоді люди. Але школи які юж мав за собом мали своє значення. Післав

Таки слова в єдиному зо своїх верши написав съв.п. Ярослав Мерена. І так юж ест, же писане слово стається часто безсмертне, перетрват навет вікі, мы сами, заледво роки.

Не вірив Ярослав в смерть Лемковини, бо і по правді она жыє, хоць все вірив, же хоць і Його юж не буде – она жыти буде -. Сталося. 7-го липця 1999 рока съв.п. Ярослав Мерена пожегнав ся з тым съвітом – і перешов на другу сторону, того, не зрозумілого чловекови істніня. Пережив 71 років.

Народився Ярослав Мерена в селі Фльоринка 12. 02. 1928 рока, в

отец Ярослава до Ліцеум Наuczycьельського і юж в 1950 році зостає не лем наuczycьельом але і керовником великої сельської школи. Не так давно, там в Фльоринці, Його, Лемка, Руснака, вчали польськи наuczycьельки, тераз Він Лемко, Руснак керовник школи, буде вчыв діти поляків. Не занедбував Ярослав і своєї науки. В 1953 році кінчыт студія для наuczycьтели середніх шкіл і в тым році отримує теж дипльом Студії на Академії Выховання Фізичного в Варшаві. Займує становиска в кураторюм освіти а пізніше в заряді ЗНП в Зелені Гори. В 1962 році кінчыт студія в Вижши Школі Педагогічні в Гданську і отримує дипльом магістра географії – другий дипльом вижшої учельні. Было ішы студію для директорив шкіл.

В 1951 році Ярослав закладат свою родину. За жену взяв собі дівчину до своєї рівні, зо своєго села, доню Михаїла Дубця, Юстину. Ярослав і Юстіна виховали дві доњки, Марисю і Неонілю. Обі достали вижшу освіту. Не забывает Ярослав і о своїх родових коренях. В вільних хвилях пише верши по лемківські, пише до "шуфляди", бо так му наказує душа, писати жебы не забыти, по своєму і о своєм.

През довгы роки были в голові ішы съвіжы мысли, в памяти горяча любов до дівчини, привязаня до своєй стороны. Описував Ярослав тугу за Лемковщыном в своіх вершах. Декотри Його утворы в пізніших роках друкувало "Наше Слово". Од 1950 – x років зачала ся діяльніст для Лемків. По змінах в Польши по 1956 році належыт Ярослав до Зеленогірського Кругу Лемків, котры в тій неформальни группі барз остро ставляли справы поворотив Лемків на своі землі.

Діяльніст про Лемківські справы была явна і видочна. В Його мешканю в Зелені Гори спотикают ся діяче з Krakova, Warsaw, Broclavia, часто і зеленогірська група діячив. Така поставка ціненого наuczycьтия не подабала ся владзам. Звільнени з посады пішов зас вчыти діти до школы. По 1960 – тим році, як владза розогнала Лемківських діячів з Зеленої Гори діє Ярослав сам. Описав назвы газдивського нарядя, съпіванкы з цілого весіля, але теж части села і их назвы якіх ужывано в Фльоринці.

В роках 1962 – 64 провадит довгы розмовы з професором А. Квілецкым з Інституту Західнього в Poznan. Провадит виклады в школах, а частинно теж на Вижши Інженерскі Школі в Зелені Гори.

В 1972 році яко єден з найліпших кандидатів зостає директором великого комплексу заводових шкіл фабрики "ЗАСТАЛЬ" в Зелені Гори.

1. 09. 1990 рока перешов на емеритуру. В довголітні кариєри научителя виружнени 14 – ма ознаками і медалями, 5 дипломами. В 1982 році отримав державну одзнаку -- Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski – Быв знаным і ціненним научительом в середовиску научительським. Написав около 30 дописів о вихованю і научаню молодого человека, которы были публікуваны в часописі научительським. До остатнього дня жыття займував ся Лемківськими справами. В 1995 році Головни Заряд Стоваришия Лемків в Лігніци видав томик Його вершив. В 1999 році вишла Книжка о селі Фльоринка которой теж быв вспівавтором. Записаны съв. П. Ярославом карткы вершами, вспоминами і іншыма публикациями будут съвідчыти о Нім як о добрым, одданым Лемківским спраям діятелю.

Най земля на котри пережыв доросле свое жыття буде Йому легка. Съв. П. Ярослав зостав поховані на цмонтері в Зелени Гори. Позостане в наши памяті яко вірни сын Лемківщины.

*Приятели
i редакция "Загороды"*

ЛЕМКОВИНО

Лемковино земльо моя
Мати моя рідна.
Чого Тебе так знищили
Як ничому Єс не винна.

Былас тиха і спокійна
През цілы столітія
Аж нашлися вряжы люде
І знищыли Тобі жыття
То не правда же Ты вмерла
Моя Лемковино.
Бо Ты жыєш, жыти будеш
Як єдна родина.

Лем Вы Лемкы памятайте
В kraю, на чужыні
Же Ваша земля і рідна матір
Там, на Лемковині.

*Ярослав Мерена
1958 рік.*

ПАМ'ЯТЬ ЛЮДСЬКА

Вона могла би убити, якби не мала здойности забувати. Та є в житті людини таке, що не можна забути ніколи – як мати, батько, рідний дім, мова й пісня батьків та інші спогади, які, зігриваючи душу і прикрашаючи життя, завжди з нами.

Чи можна забути трагедію, яку пережили лемки далекого 1947-го року. Як те дерево, що виривають з корінням, зірвали людей з рідної землі. Зі слізами і невимовним болем лемки покинули рідні оселі, забравши з собою тільки найнеобхідніші речі, а залишивши частину серця. Попереду чекала невідомість, тому з страхом дивилися лемки на своє майбутнє.

Та прийняла Україна своїх знедолених синів і дочок. Час загоював рани, притуплював біль, приносив нові проблеми. Помалу налагоджувався побут, працьовиті руки будували нові хати, заводили господарки. Уже на нових землях народжувалися діти, внуки, правнуки, які свято бережуть лемківську культуру, звичаї, традиції, памятають свою матір – Батьківщину – рідну Лемківщину.

55 довгих років минуло з тих пір, коли біда згуртувала людей, щоб спільно протистояти їй. І лемки справилися з труднощами, об'єдналися в громади по місцю проживання, спілкуються, щороку проводять фестівалі лемківської культури, побудували лемківську церкву в м. Львові.

А 29.серпня 1999 р. сталася ще одна небуденна подія.. У м. Монастириська Терн. Обл. відкрився перший поза межами Лемківщини музей лемківської культури. Приміщення для музею виділила влада міста, а сотні експонатів збирались поміж родинами лемків і вони тим цінніші, що впродовж цих довших років зберигалися, як пам'ять про гірську Батьківщину.

Тільки невимовна туга за рідним краєм, звичним побутом заставляла людей виїжджати за тисячі кілометрів в Донецьку і ін. області брати з собою журна, кросна чи щось інше, а

потім змінюючи адреси, повертаючись на Західну Україну ці предмети зберігались і шанувались, щоби передати нашадкам.

Збережені унікальні предмети побуту, одяг, інструменти, реманент, зразки образотворчого мистецтва, писемної культури, книги, фотографії.

Відкриття музею перетворилося у велике свято, адже з'їхались лемки із сусідніх областей та навколоишніх сіл. Поїздку львівської громади організувала Фундація Дослідження Лемківщини у Львові, зокрема члени ФДЛ п. Андрій Барна і Ярослав Дуда. Прибулих зустрічали хлібом і сіллю. Всі раділи й були щасливі. На урочистому відкритті виступали голова м. Монастириська (лемко за походженням), голова районної адміністрації, голови товариств Лемківщина Івано-Франківської, Тернопільської, Львівської областей, м. Калуша та інших міст і сіл, а також майже в повному складі Фундація Дослідження Лемківщини зі Львова. Потім відбувся чудовий концерт богатьох художніх колективів.

Свято тривало до пізнього вечора. Гості неохоче із сумом від'їджали до своїх домівок із великим бажанням приїхати сюди ще і ще, щоб хоч ненадовго опинитися в такій рідній, теплій, приемній атмосфері лемківської культури – культури своїх батьків, яка обов'язково буде збережена. Музей буде жити.

Буде жити лемківська культура. І незважаючи на великі проблеми, потребу в наукових працівниках для ведення науково-пошукової роботи, систематизації, збереження, опису, складання каталогу, всі присутні були переконані, що попереду в музею лемківської культури довге творче і наукове життя, бо ті величезні зусилля, титанічна праця, яку вклади місцеві ентузіясти – активісти на чолі з Я. Дудою заслуговують на це.

Ми віримо що з часом музей набуде статусу державного.

*Голова ФДЛ Я. Швягла
и ФДЛ Л. Рудник.*

КЕРМЕШ ВО ЛЬВОВІ

Храмове свято патрона церкви Кермеш на Лемківщині уважали за велике і до него готовилися як до Різдва і Великодня. Шли до сповіді і причастя, прикрашали церков.

До порядку приводили хижу, білили, чистили аби на кермеш виглядава крас. Лем єден раз в році на кермеш в церкви служило веце єгомосців а часами і сам епіскоп. Церков була переповнена не лем своїма порохіянами але і гостями з дооколичних сіл.

По урочистій отправі газда і газдиня просили до себе на гостину з інших сіл навет незнайомих, бо такі був звичай. То не дивно, же туту традицію практикують лемки і далеко од рідної землі.

Першого серпня в лемківські церкви Святих Володимира і Ольги , што в лемківські зоні Шевченківского Гаю во Львові, лемки урочисто святкували свій кермеш на який зйшлися не лем лемки що живут во Львові і околици але і з Закарпатя, Тернопільщини, Івано-Франківщини, навет гости з Америки і Канади.

До церкви ишли ціліма родинами і кождий другий ніс торбинку з мерендьом.

До кермешу не лем гарді прикрасили церков але поставили в лемківським стилю дзвінницю і повісили великий дзвін.

По урочистій літургії на території коло церкви отбылася традиційна лемківська гостина. Гостилися, співали, жартували як даколи на Лемківщині.

І так єдна на Україні лемківська церква, збудована як копія єдної з найстарших на Лемківщині, стала не лем релігійним але і культурним центром переселених лемків на Україну, які шанують свої традиції.

Остатніма роками в селах де компактно живут лемки діють художні колективи, практикують свої традиції і навет будують церкви.

Так в місті Пустомитах на Львівщині де живе численна громада лемків з Радоцині мають свій народний дім, художній колектив, будують величаву муровану церков і навт єдна з вулиць міста названа Радоцинська. Ту треба одмітити велику заслугу в ті роботі молодого патріота Володимира Шуркала з Радоцині.

Минуло юш п'ятдесят літ от страшной трагедії нашого народу переселеня а потім депортаций вшитких з рідної землі, але помаленьки оживають наши релігійни і культурни традиції, значит же не пропадеме, бо мame сильне коріння.

Петро Когут

З НАШОЙ МИНУВШИНИ

*Нарід який не знає і не шанує
минувшини не має будучності.*

Історя кожного народу сягає глибини віків але і тисячо літ, але початок рахують з того часу коли сут сліди в історії, архітектурі, розкопках що стверджат життя людей і їх культуру.

Ми лемки того не мame, бо не було своєї держави, а були поділені меже сусідніми.

Київська Русь, а гнеска Україна, гордиться храмом Софія.Київо-печарської лаври, Поляки Вавельом і Маріяцким костелом в Кракові, Словаки і Венгри своїми замками, ми подібного не маємо.

Лемки люде гір жили бідно але душом і характером сильни. Віру Христову ми приняли на 120 літ скоршє Київської Руси і Польщі, мали свої церкви величави але деревяни і не моголи вистояти віками, тому то сліди нашої минувшини передавались устно з покоління в покоління – піснями, легендами, оповіданнями і неписаним законом лемка.- Яким були нянько і мамка таким буду і я -. Та любов до рідної землі. Тому в гімні нашого народу є слова – Гори наши Карпати нихто не зна , нихто не зна кельо Ви в нас вартате -.

Лемки твердо берегли віру предків і любов до братів на сході за що як в першу так і в другу світови війни дорого заплатили. В першу світову війну влади Австро - Венгриї за симпатії до братів на сході лемків вішали, розстрілювали і мучили в конц лаграх Талергофа і Грацу. Під час другої німецьки фашисти за тоти сами симпатії і до братів на сході і поневолених фашистами народів розстрілювали і палили в печах Освенцімія, а кінцевого геноциду доконав тоталітарний режим який в 1947 році тих що остали після переселення на Україну депортував на західні і північні понімецькі землі Польщі.

Але верниймесь в історію нашого народу кус назад. На руїнах Австро-Венгерської монархії поневолени народи Польщі, Чехословакії, Венгриї приступали до організацій

своєї державности. Повірили в демократичні гасла про свободу народів і лемки приступили до організацій власної держави.

Тоту епохальну історичну подію лемків описує Богдан Горбаль в своїй магістерській роботі “Діяльність політична Лемків на Лемківщині в 1918-1921 роках”. На підставі архівних документів, матеріалів друкованих Богдан Горбаль описує в науковій і доступній для кожного формі події того часу, політичні рухи на Лемківщині та перши кроки Лемків в творені незалежної держави.

В першім розділі книжки описана назва, територия, походження, спосіб життя, культура, мова, русофільський і український політичні рухи, іх діяльність перед першом і під час першої світової війни. Другий розділ присвячений русофільському рухові з листопада 1918-го по червень 1919 року, третій розділ тому же рухові з липня 1919-го по грудень 1920-го, четвертий січень по червень 1921 року. Слідуючий розділ про рух на західній, середній і східній Лемківщині. В остатньому розділі аналіз діяння

Русофільського і українського рухів в часі творення Лемківської республіки, причини неудачі і ситуація що привела до суду над членами уряду Лемківської Народної Республіки. Закінчує книжку обґрунтоване резюме.

Богдан Горбаль в книжці “Діяльність політична лемків на Лемківщині в 1918-1921 роках” удокументував для будучих поколін борбу лемків за незалежність. Не можна оминути і розділ Бібліографія де на 30 сторінках перечислені архіви понослівові, повітові, поліційні, єнциклопедії, статі в журналах, газетах, приватні архіви, недруковані документи та виповіді наукоців.

Треба підкреслити об'єктивність Богдана Горбала в аналізі діяльності політичних рухів на Лемківщині чим піднимат ей науковий авторитет. Науковий труд Б. Горбала вишив далеко за рамки магістерського і заслугує на докторську. Єй треба перекидати на лемківські мові та по англійски. Вірю, же Богдан Горбаль откриє нам ищи неєдну подію з минувшини істори нашої Лемківщини.

Петро Когут

CO O NAS PISZĄ

W Zyndranowej OD RUSAL DO JANA

Po raz ósmy w Zyndranowej, w najbliższy weekend, odbędzie się święto tradycji łemkowskiej na pograniczu kultur – "Od Rusal do Jana", czyli od Zielonych Świąt do św. Jana. Imprezę organizuje Ministerstwo Kultury i Sztuki, Towarzystwo Muzealne w Zyndranowej oraz Urząd Miasta i Gminy w Dukli.

Do Zyndranowej zjeżdżają łemkowie niemal z całego świata. Od kilku lat jest to kameralna impreza, w której występują zespoły folklorystyczne z Polski, Ukrainy i Słowacji. Dla większości uczestników to sentymentalna podróż do lat dzieciństwa i młodości. Łemkowie mieszkający w Polsce jadą nawet po kilkaset kilometrów, by pobić przez kilka godzin na ziemi ojców, pomodlić się na cmentarzu i w cerkwi, przywołać w hamięci wspomnienia z lat dziecięcych.

Na święto przyjeżdżają także dzieci i wnukowie dawnych mieszkańców wsi, wysiedlonych w ramach akcji "Wiśla" na ziemie zachodnie i północne. Dla młodych jest to swoista pielgrzymka do miejsc uświęconych tradycją przodków. Powroty do korzeni, utożsamianie się z przeszłością to dla starszych nostalgia i zarazem kojenie rozdarnej duszy.

Tradycyjnie w sobotęalone jest ognisko pastusze nad rzeką Panią. W niedzielę odbywa się nabożeństwo w miejscowości cerkwi, a na cmentarzu modlitwy za zmarłych.

Zyndranowa przed II wojną światową była dużą wsią zamieszkaną przez łemków, Cyganów i Żydów. Zniszczona w 1944 r. w wyniku krwawych walk o Przełęcz Dukielską, praktycznie przestała istnieć.

W 1968 r. Teodor Gocz urządził w starej zagrodzie łemkowskiej z XIX w., niegdyś własności pisarza wiejskiego Teodora Kukieły, prywatną izbę pamiętek. Dała ona początek muzeum – skansenowi, jedynemu tego typu w Polsce. Składa się on z chałupy mieszkalno-gospodarczej, kurnika-chlewika, koniuszni, gdzie zgromadzono stroje ludowe, sprzęt, narzędzia i przedmioty rolnicze? Osobliwością są ornaty, ikony oraz militaria pochodzące z bitwy o przełęcz w 1944 r. Przed 5

laty skansen wzbogacił się o odrestaurowaną chatę żydowską rodziny Samuela Olinera jedynego Żyda z Zyndranowej, który przeżył holocaust. Obecnie jest profesorem socjologii w USA. Dwa lata temu zrekonstruowano kapliczkę oraz ku nię cygańską.

W skansenie znajdują się również pomniki. Jeden z nich jest poświęcony ofiarom Jaworzna. Na dwóch głazach wyryto napis dla uczczenia pomordowanych łemków. W całości została wkomponowana figura Ukrzyżowanego Chrystusa z ocalałego cmentarza łemkowskiego.

Drugi obelisk upamiętnia ofiary I wojny światowej w obozie Thalerhof k. Grazu, gdzie Austriacy wzięli łemków. Przy wejściu do skansenu usypany jest kopiec z głazów i kawałków betonu z zatkniętymi hełmami żołnierskimi, poświęcony pamięci wszystkich poległych w bitwie o przełęcz. Powstał on na początku lat 70. W 1976 r. został wysadzony na polecenie władz. Powodem miały być uzbijone granaty na cokole pomnika. Teodor Gocz twierdzi, że powód był inny – napis w języku łemkowskim.

(B H)

Dziennik Polski nr 147 (26-27. 06. 99 r.)

ŁEMKOWIE I ŁEMKOWSZCZYZNA

Historyczna Łemkowszczyzna to obszar wciskający się głębokim klinem między polskie i słowackie terytorium etniczne, obejmujący po północnej, polskiej stronie granicy – tereny Beskidu Sądeckiego, Niskiego i zachodni skrawek Bieszczad, lub przyjmując za podstawę przedwojenny podział administracyjny Polski – południowe części powiatów: nowotarskiego, nowosądeckiego, gorlickiego, jasielskiego, krośnieńskiego, sanockiego i skrawek leskiego. Ten obszar zamieszkiwała ludność rusińska – ruska (nie mylić z rosyjską), zwana Łemkami.

O ile geneza nazwy Łemkowie jest dość prosta do wyjaśnienia, o tyle ich etnogeneza budzi wiele kontrowersji. Badacze ukraińscy twierdzą, że Łemkowie to szczątkowa ludność pierwotnego osadnictwa ruskiego w Karpatach środkowych; polscy – łączą z falą osadnictwa wołoskiego XIV-XVI wieku. Łemkowie utrzymują, że są potomkami

wschodniosłowiańskiego plemienia Białych Chorwatów mieszkającego w Karpatach już w V wieku.

Również ożywione spory toczą się wokół tożsamości narodowej i języka Łemków. Aby je zrozumieć, należałoby prześledzić dzieje Łemkowszczyzny od połowy XIX wieku. Dokonując dużego skrótu, należy stwierdzić, że dzisiejsi Łemkowie reprezentują zasadniczo dwie opcje. Część z nich uważa się za Łemków, ewentualnie podkreśla związki z pozostałym terytorium rusińskim w Karpatach i Rusinami Baczańskimi z Jugosławią. Pozostała część – za grupę etniczną narodu ukraińskiego bądź Ukraińców. Podobne rozbieżności dotyczą języka. W zależności od orientacji uważa się go za odrębny język lub dialekt języka ukraińskiego.

Liczę ludności łemkowskiej pod koniec lat 30. XX w. szacowano na około 100-150 tys., zaś zamieszkanych przez nich wsi na 150-200, w zależności od przyjmowanego zasięgu granicy wschodniej Łemkowszczyzny. Łemkowie byli przede wszystkim wyznania greckokatolickiego i prawosławnego.

Podstawową dziedziną gospodarki karpackich Rusinów było rolnictwo. Ważna była też hodowla. Trudną na ogół sytuację materialną starano się poprawić dochodami z zajęć pozarolniczych: produkcją maz i dziegciu, wytwarzaniem drewnianych przedmiotów użytkowych i pamiątkowych, kowalstwem, wikliniarstwem, płociennictwem.

Na całym terytorium etnicznym Łemkowszczyzny dominowało tradycyjne budownictwo drewniane, często wybielane lub malowane. Szczególnie malownicze formy przybierały łemkowskie cerkwie. Znawcy architektury sakralnej wyróżnili nawet odrębny styl budownictwa, zwany łemkowskim.

Codziennym zajęciom i życiu rodzinнемu towarzyszyły liczne obrzędy, zwyczaje, wierzenia i przesady, które wywierały duży wpływ na światopogląd Łemków oraz ich postawy wobec ludzi i przyrody.

Łemkowie byli świadkami i uczestnikami wielu dramatycznych wydarzeń, szczególnie podczas ostatnich dwóch wojen. Wystarczy wspomnieć o bitwie pod Gorlicami (I wojna światowa) czy walkach o Przełęcz Dukielską (II wojna światowa). Jednakże ich największą tragedią były masowe przesiedlenia; najpierw na Ukrainę w latach 1944-1946, a później na ziemie zachodnie i północne Polski w ramach akcji "Wisła".

Konkrety nr 1.

Z LISTÓW DO REDAKCJI З ЛИСТІВ ДО РЕДАКЦІЙ

ШАНОВНА РЕДАКЦІЯ ЗАГОРОДЫ

Директор Музею Лемківської Культури пан Федор Гоч зъвідал ся ня колиси, ци мам дакы пропозиції для Загороды.

Одповіла ём, же на мою думку в часописі Музея могло бы быти більше о народний лемківській культуре

Дала ём тіж приклады зображені з ріжних лемківських і польських книжок, часописів і т. п. Част тых прикладив была представлена в 2(21) 1999 номери Загороды, але я не етнограф і хибалъ не барз ся орентую в такій проблематиці. Такы відомості, назвы з рисунками і польськими одновідниками (напр. прядка з кудильом і веретеном – *przqdka z kqdzielq i wrzecionem*, кабат – *spódnica*, пацюрки - *korale*) будут барз придатны учителям лемківського языка, бо окрем лемківської граматики і т. д. в програмі вчыня лемківського языка (для основной школы і гімназії) сут тіж такы темы як, давни лемківські обряды і звычайі, народне облечыня, лемківска кухня (ідол, граты іт.д.) давна лемківска хыжка, газдівска загорода, давне нарядя, давни професії Лемків, стары назвы ярины, дерев, зіля, которыми лічыли хвороты люди, худобы і т. д.

Нам сут барз придатны часты Загороды - Народны прислівя, віруваня, звычайі пані Анны Вірхняньской, пана Ваня Дзядика, пана Теодора Кузяка і інчых), Приповідки (пана В. Дзядика, пана Володислава Грабана), Народны ворожыння (пана Федора Гоча), Лемківска кухня (пана Штефана Хорощака), Лемківски съпіванкы і інчы інформациі вельох авторив о наших предках і их жывоті.

Сердечні поздоровлям

Мірослава Хомяк
П.С.

Барз бы ня втішыли в Загороді мініатуровы выкроі на опліча, горсеть, лайбик, чугу і т. д. Барз бы были придатны

інформації, де можна купити полотно на лемківські кабаты для школярок (в склепах не стритила єм), або з чого і як вшити туні керпці для діті.

Думам, же поміч в зорганізуваню лемківського облечыння для школарив, котры вчат ся лемківскаго языка втішыт тыж інчых учытелеў.

Думаме, же поміч і рады в справі одягу лемківскаго і виконаня керпців даст керівник ансамблю "Кичера" в Лігніці – Юрко Старинскій. Учителів лемківскаго языка просиме о матеряли, дописы, знимкы, рисункы до "Загородкы" для наших діточок.

Za pośrednictwem "Tygodnika Krośnieńskiego" otrzymałem adres Muzeum KŁ w Zyndranowej. Chciałabym zakupić książkę Stefana Dudry pt. "Łemkowie – Deportacja i osadnictwo ludności łemkowskiej na środkowym Nadodrzu w latach 1947 – 1960". Jeśli jest to możliwe to prosiłabym o wysłanie pocztą. Koszty przesyłki ureguluje przy odbiorze przesyłki.

Pochodzę z Lubatowej k. Iwonicza Zdroju w sąsiedztwie wsi Bałucianka, w której żyli Łemkowie wysiedleni na wschód do b. Związku Radzieckiego i podczas akcji "Wisła".

Rok temu byłem z rodziną na Pojezierzu Drawskim, gdzie spotkałem ludzi przesiedlonych z tych stron. Pragnę dowiedzieć się więcej na ten temat. Będę wdzięczna za pomoc, gdyż aktualnie od 18 lat mieszkam na Śląsku i nie mam możliwości przebywać często w rodzinnych stronach. Obiecuję, że jak nic nie stanie na przeszkozie to w przyszłe wakacje odwiedzimy muzeum.

Bożena Czyżowicz

Jestem studentką Uniwersytetu Szczecińskiego kierunku politologia. Piszę pracę o ludności łemkowskiej w latach 1944-1994.

W związku z tym zwracam się z uprzejmą prośbą o przesłanie mi jakichkolwiek materiałów (ródeł, bibliografii, sprawozdań itp.), które mogą być przydatne w pisaniu tej pracy. Z góry dziękuję za okazaną mi pomoc.

Z poważaniem Agnieszka Załachowska.

Szanowni Państwo

Nazywam się Beata Latało i jestem studentką IV roku Politologii zaocznej UMCS w Lublinie. Zaczynam przygotowywać się do pisania pracy magisterskiej i chciałabym poświęcić ją Łemkom. "Działalność narodowa Łemków w Polsce po II wojnie światowej" – taki będzie temat mojej pracy.

Dlaczego chcę napisać ją o Łemkach? Z dwóch powodów:

1) często odbywałam wędrówki po Beskidzie Niskim i Gorcach, i często spotykałam ślady bytności Łemków – cerkwie, przydrożne krzyże, cmentarze. Zadziwia mnie to, że po tak długim czasie Łemkowie nie zginęli, a wręcz ostatnio jest głośno o nich. Powstały organizacje propagujące kulturę łemkowską, odbywają się różne imprezy kulturalne.

2) na wydziale Politologii nie ma jeszcze pracy o Łemkach, i mam nadzieję, że moja praca nie będzie ostatnią.

Z tych to powodów ośmielam się zwrócić do Państwa z prośbą o udostępnienie materiałów na temat Łemków.

(...) Może mają Państwo materiały książkowe i prasowe głównie na temat Ruskiej Narodowej Republiki Łemków, Zjednoczenia Łemków, Stowarzyszenia Łemków i ogólnie o działalności Łemków w latach 90-tych.

Byłabym wdzięczna za wszelkie materiały.

Z poważaniem
Beata Latało.

Od Redakcji: Adresy studentek można uzyskać w Redakcji "Zahorody".

Дорога Редакцію Загороди

Мавбым охуту дакус побесідувати о Загороді, но і треба було бы дашто писати до музейного квартальника, бо так мало наши лідеры пишут, а тікко мame тепер молодых науковців, магістрів і докторів, а не видно их ани в НС на Лемківській Сторінці, ани в Загороді. Жаль, же старши віком діяче ся кінчат, одходять, а их місце най займут молодиши.

Як виджу то редактор "НС" Б. Гук написав дос зичливо о святі "Русалія – Яна" і дякую за присланя мі Загороды нр 2 з 99 року.

Видно юж другий рік, же в тім святі помагают наши лемки з України. Чув єм, же там організували Ватру в тернопільскі обл. Но видиме, же якби не наши родаки зо Львова, то з приготуваньом свята музейного в Зиндронові було бы тяжко. Бо штосы мало наших діячів до помочи. Біда і токо, же Ф. Гоч перед святом пережыв нещастя, бо зломив ногу. Біда ходит по людох, не по лісі.

Чув єм же Ватра в Ждині була удана хоц не цілком, бо Лемковина зо Львова не ма нашого духа. Люде єй слабо розуміют, же єст то оперове выполнаня, до якого Лемки не призвычайны. Видів єм в Зиндронові, же Лемковина з Білянки ся поправила, же диригент Я. Трохановский Єй одмолодив і співают, грают як давно в нас в горах.

Треба признати, же свято в Зиндронові барз ся удало. Дописала погода і дуже люди.

Николай Габло - с. Вильховец.

Дорога Редакцію Загороди і Рада Музеяна

Все єм голодний на відомости з рідної земли на новини з Лемковини. Дос пережывам, же так мало охочих помагати в роботі для культури Лемків, а так велика Ваша робота в охороні памяток. Музей – скансен в Зиндронові то гордіст Лемків в цілім світі. Він єст і буде огниском нашої культури, а Вашы труды і діяння останут в історії Лемків і культури славянських народів.

Што до помочи і дописів до Загороди то і в нас декотры члены Ф.Д.Л. обіцяют писати. І я кельо можу то буду писав, бо Загорода повинна жыти, приносити радіст Лемкам де лем жыают і беречи нашу культуру.

Залучам допис о святі Русаля – Яна 99 і верш до темы того свята.

Читализме в Нашім Слові прихильну статью Б. Гука о Русаях в Зиндронові. Подяка Йому.

Мы нераз ту радиме о Вашых нелегкых діянях в музею і з видаваньом Загороды, яку наши Лемки на Україні барз радо читають.

Нам дос трудно розуміти токо, же выросло в Польщі так дуже молодой інтелігенції, науковців різных специальносты а мало видиме молодых діячів і при святі музейні і в Загороді. Знаме, же сут в Вас історики, етнографы і старши, і молодиши, і трудно вірити, жебы стояли на боці і не хотіли помагати для рідної так знищеної нашої культуры.

Петро Когут - Львів.

Дякую за всі блага, "Загороду", - почесне членство Музейного Товариства, подяку і листочки про музей. Всьо в "Загороді" читаю "від дошки до дошки".

Што до музею то це сумна і складна справа, але я вірю, що він дальше буде існувати як "Історично – Культурна Память Лемківщини". Як я виростав на Лемківщині то наши Лемки мали своє "чедо" що до уряду, "Будемо платити податки і служити в Вашім войску, лем лиште нас в спокою". Мої Няньо вчили мене, "Полягай тільки (лем) на себе і не падай на коліна перед ніким".

Подумайте чи можна мати членство лемківских організацій і людей, котрі платилиби вкладки, а організація працювалаби як кооператива, незалежно від уряду.

Тут в Америці і Канаді нац - мєнності мають свої музеї, парки ітд. Існують тут також приватні музеї. Перегляньте цю справу. Уряд нікому нічого не дає за дармо, а окремо менині. Пишу це спераючись на своєм досвіді. Але Ви живете під іншими обставинами і знаєте Вашу реальність краще від мене.

Треба однак кликати всіх Лемків незалежно від їх політичних чи релігійних орєнтацій, бо історія і культура Лемківщини то спадщина Всіх. Дайте спеціальну увагу молодому поколіню, бо "стари дзяди" (хотяй і я вже старий) будуть сваритися між собою до смерти. Пишу щиро то що думаю і знаю з думкою на добро нашого Лемківського племени.

Бажаю великих успіхів у Вашій трудній народній праці. Будьте горді що Ви Лемки і дальше ходьте по горах в наших гуньках і чугах так як це робили наши Діди і Прадіди.

З пошаною
Василь Мадзелян - США

ЛЕМКІВСЬКІ СТРАВИ

СТРАВИ З ГРИБІВ

ПІДЛИВА З СУШЕНИХ ГРИБІВ

Сушені гриби промити холодною водою, поставити мочитися на 5-6 годин. Потім вимочені гриби проїдти через друшляк, добре витиснути, посікти або перемолоти на м'ясорубці через грубу сітку. Викласти в посудину, залити водою і добавити воду в якій мочилися і поставити варити. Порізати цибулю, легко стушити на олії і дати до грибів. Підсмажити 2-3 ложки борошна (муки), розвести водою, влити до варива.

Наприкінці дати сіль, лавровий лист, перець, дрібненько порізаний часник, олію лляну.

Подавати гриби в десертних глибоких тарілочках або глиняних мисочках. На Лемківщині така страва з грибів була обов'язковою на Святий Вечір.

ГРИБИ СВІЖІ В СМЕТАНІ

Свіжі білі гриби почистити, промити у воді, ошпарити кип'ятком і залити водою.

Викласти в посудину, влити води або молока і поставити варити. Можна підсмажити гриби на маслі. Легко підсмажити велику цибулю і додати до грибів, посолити. Коли гриби уже зварені, влити 1 склянку сметани, розбавлену 2-3 лож. борошна (борошно теж можна підсмажити легко), дати перець і хай легко закипить.

В тарілці посыпти порізаним кропом.

СУП МОЛОЧНИЙ З ГЛИВАМИ

500г свіжих глив почистити, вимити і порізати шматочками (можна підсмажити на маслі), залити 2-3 літрами молока і поставити варити. Підсмажити 1-2 ложки борошна на маслі, розвести відваром або водою, влити до грибів, дати перцю, солі і хай ще трошки покипить.

Такий суп можна варити на воді, але потім 2-3 ложки сметани розвести 2-3 ложками борошна, влити у відвар і довести до кипіння.

РИЖИКИ ЗАСОЛЕНІ

Солити тільки шапочки.

Почистити і помити гриби, класти шарами шапочками вниз в дерев'яну, керамічну або скляну посудину і пересипати кожний ряд сіллю з розрахунку 45г солі на 1кг, перцем, лавровим листком.

Укладені в посудину гриби накрити полотниною, а потім покласти дерев'яний кружок і вантаж. Зберігати у прохолодному місці.

Тереза Кицак

ЗМІСТ - SPIS TREŚCI

ДОРОГИ ЧИТАЧИ	3
РУСАЛЯ В ЗИНДРАНОВ	15
ЛЮБИ ЛЕМКІВЩИНУ	7
РУСАЛЯ	9
"KOLEJNY PLENER"	10
КОГУТ ПЕТРО МИХАЙЛОВИЧ	12
О Р. KOGUCIE Z PIETRUSZEJ WOLI	15
КРАСНА ПОДЯКА	18
МОЄ РІДНЕ СЕЛО СМЕРЕЧНЕ	20
Śladami przodków	25
НЯНЬО І СЫН ВАНЬО	27
СПОМИНЫ ЛЕМКІВ	28
ВЕЛИКИ СВЯТА...	31
ЮВІЛЕЙ АНДРІЯ СУХОРСКОГО	33
СТАРЫМ АВТОМ...	35
ПОСМЕРТНЫ СПОМИНЫ	42
ПАМ'ЯТЬ ЛЮДСЬКА	45
КЕРМЕШ ВО ЛЬВОВІ	47
З НАШОЙ МИNUВШИНИ	48
CO O NAS PISZĄ	50
Z LISTÓW DO REDAKCJI	53
ЛЕМКІВСЬКІ СТРАВИ	58

КУЛЬТУРА, ИСТОРИЯ И ПАМЯТКИ ЛЕМКІВ В ПОЛЬЩІ
KULTURA, HISTORIA I ZABYTKI ŁEMKÓW W POLSCE

ЗАГОРОДА ZAHORODA

KWARTALNIK TOWARZYSTWA NA RZECZ ROZWOJU
MUZEUM KULTURY ŁEMKOWSKIEJ W ZYNDRANOWEJ

Wydaje: Muzeum Kultury Łemkowskiej w Zyndranowej

Выдає: Музей Лемківської Культури в Зындронові

Redaguje zespół redakcyjny z pomocą autorów-korespondentów
Редактує редакційний колектив з помочом авторів-кореспондентів

Adres redakcji:

TOWARZYSTWO MUZEALNE W ZYNDRANOWEJ
z dopiskiem "Zahoroda"
38-454 TYLAWA, woj. KROSNO

NALEŻNOŚĆ ZA KWARTALNIK ORAZ POMOC I DARY DLA
MUZEUM PROSIMY NADSYŁAĆ NA KONTO:
NR 17001014-8641003-1922-2700-610, B S w Dukli

Redakcja nie zwraca materiałów nie zamówionych, zastrzega sobie
prawo skracania materiałów oraz używania własnych tytułów.
Redakcja nie zawsze utożsamia się z poglądami reprezentowanymi
przez autorów zamieszczonych materiałów.

Materiały pisane dialektem publikujemy w oryginalnej formie

OD 1996 r. KWARTALNIK DOTUJE
MINISTERSTWO KULTURY I SZTUKI